

Çocukların Kitaplardaki Doğal Çevre Davranışlarına Yönelik Algıları¹

MAKALE TÜRÜ	Başvuru Tarihi	Kabul Tarihi	Yayın Tarihi
Araştırma Makalesi	30.01.2020	06.10.2020	13.10.2020

Burcu Çabuk ²
Ankara Üniversitesi

Nergiz Teke ³ ve **Tuğba Baş** ⁴
Bartın Üniversitesi

Öz

Nitel araştırma yöntemlerinden durum araştırması ile modellenen bu araştırmanın amacı, resimli öykü kitaplarında yer alan görsellerdeki doğal çevreyle ilgili davranışlara ilişkin okul öncesi dönem çocuklarının algılarının incelenmesidir. Araştırma grubunu, amaçsal örnekleme yöntemlerinden tipik örneklemeyle belirlenen bir bağımsız anaokulundaki beş yaş grubunda yer alan on dört çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada, doğal çevreyle ilgili dört olumlu ve dört olumsuz davranışı içeren resimli öykü kitabı görselleri belirlenerek çocuklarla yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmış, çocukların ifadeleri ses kaydına alınmıştır. Analizler, tümevarımsal içerik analiziyle yapılmış ve doğal çevreye ilişkin davranışlarla ilgili çocukların algıları kodlanmıştır. Bu araştırma kapsamında gerekli geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış; çocukların çoğunluğunun doğal çevreye yönelik olumlu davranış içeren görsellerdeki bu davranışları fark ederek uygun şekilde betimledikleri ve davranışların gerçekleşme nedenlerini olumlu gerekçelerle açıkladıkları bulunmuştur. Çocukların doğal çevreye yönelik olumsuz davranışları içeren bazı görsellerdeki davranışları fark edemeyerek betimleyemedikleri ve davranışların gerçekleşme nedenlerini olumlu gerekçelerle açıkladıkları belirlenmiştir. Araştırma sonuçları ışığında, çocukların sıklıkla kullandıkları resimli öykü kitaplarının çocukların davranışlarını etkiledikleri göz önünde bulundurularak yetişkinlerin uygun kitapları seçme konusunda dikkatli olmalarına yönelik öneriler verilmiştir.

Anahtar sözcükler: Öykü kitabı, görsel, çocuk, çevre, davranış, algı.

Etik kurul Kararı: Bu araştırma, 01.01.2020 tarihinden önce yapıldığı için etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır.

¹Bu makale, 26-28 Nisan 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen II. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²*Sorumlu Yazar:* Dr. Öğr. Üyesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, E-posta: cabuk@education.ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1166-9773>

³Arş. Gör., Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, E-posta: nteke@bartin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7281-7509>

⁴Arş. Gör., Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, E-posta: tbas@bartin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1093-2445>

Birey, doğduğu andan itibaren çevresini uyaranlar ve etkileşimler yoluyla algılamaya başlamaktadır. Algı; beyne iletilen uyarımların zihinde anlamlandırılmasını içermektedir. Algılanan yaşantıların ve nesnelere zihinde izleri kalmakta ve geçmiş yaşantıların izleri yeni algıları etkilemektedir (Baymur, 1994). Bireylerin, olayları ve nesnelere farklı algılamaları çevreden gelen uyarımların yanı sıra geçmiş yaşantıların zihinsel olarak yeni algıları etkilemesinden kaynaklanmaktadır (Senemoğlu, 2015). Algı, iki aşamalı olarak gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki, bireysel olarak insan organizması tarafından geçici ve anlamsız duyu verilerinin alınmasını; ikincisi ise bu verilerin toplu olarak tutularak kalıcı şekilde düzenlenmesini içermektedir (Ingold, 1996). Bireyler, içinde yaşadıkları çevreyle ilgili uyarımları alarak zihinlerinde anlamlandırmakta ve bu anlamları daha sonra karşılaştıkları uyarımlara aktarmaktadırlar. Bireyin algısal ve düşünsel gelişimi sonucunda bilişsel gelişimi de gerçekleşmektedir. Bilişsel gelişim ise onun sosyal ve toplumsal değerleri kavramasına yardımcı olmaktadır (Haktanır, 2007). Algı, bu durumda, belirli bir zaman içinde çevrede bulunan bireylerin doğrudan duyuusal deneyimlerini içermektedir. İçinde yaşanılan çevreye yönelik algı, sadece çevrenin fiziksel, kişilerarası ve kültürel yönlerine değil, aynı zamanda bireyin gereksinimleri, eylemleri, güdüleri ve bilişsel süreçleri gibi özelliklerine de bağlıdır (Brawn, Collins ve Marino, 1980).

Çevre, bir canlının yaşamını, gelişimini ve yaşamda kalmasını etkileyen dış koşulların bütünüdür (Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD, 2008). Çevre kavramı; yaşanılan yer, ortam olarak adlandırılmakta ve “insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da uzunca bir süre içinde, dolaylı ya da dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamı” olarak belirtilmektedir (Keleş ve Hamamcı, 2005, s.31). Bireyin içinde yaşadığı çevre, sosyal ve fiziksel olmak üzere iki boyutta değerlendirilirken fiziksel çevre, yapay ve doğal olmak üzere iki grupta incelenmektedir. Yapay çevre, insanlığın başlangıcından beri çoğunlukla doğal çevreden yararlanılarak bireyler tarafından oluşturulan tüm değerler ve varlıkları içermektedir. Doğal çevre ise insan müdahalesinin olmadığı, doğal etki ve etmenlerin oluşturduğu tüm doğal varlıkları belirtmektedir (Güler, 2011). Bireylerin çevreye yönelik algılarının oluşmasında yaşadıkları doğal ve yapay çevreye ilişkin tüm öğelerin etkisi bulunmaktadır (Lynch, 1960). Bireylerin çevre algıları; düşünceleri, inançları ve çevre ile olan ilişkilerine bağlıdır (Disinger ve Tomsen, 1995). Aynı zamanda çevre algısı, insanların çevreyle olan ilişkilerini de şekillendirmektedir (Quesada-Embida, 2004). Bireylerin olumlu algı geliştirmelerinin ileride olumlu yansımaları neden olarak doğaya yönelik olumlu değişimleri sağlayacağı düşünülmektedir (Bentley, 2014). Birey, sadece çevreyi gözlemleyen ve tepki veren değil, aynı zamanda çevreyi etkileyendir (Brawn ve diğ., 1980). Özellikle, teknolojik gelişmelerin ve sanayileşmenin hızlı yaşandığı şehir ortamlarında, insanların etkisiyle doğal çevrenin olumsuz yönde değişmesi söz konusu olabilmektedir. İnsanlar, yaptıkları olumsuz etkinin farkında olarak ya da olmayarak doğal ortamlardan giderek uzaklaşarak doğanın bir parçası olduklarını unutmakta ve çevre sorunlarının giderek

çözümlemeye duruma gelmesine yol açmaktadırlar (Çabuk, 2019). İnsanlar, doğal çevreyle ilgili olumlu algı geliştirdiklerinde doğanın bir parçası olduklarını hissedebilirler ve yarattıkları çevre sorunlarının farkına varabilirler. Bireyin içinde bulunduğu dünyaya yönelik algıları, tutum ve davranışlarına temel oluşturmaktadır. Dünyayla kurduğu etkileşim yoluyla elde ettiği deneyimleri ile çevresini anlamlandırarak eylemlerde bulunmaktadır (Köşker, 2019). Bireyin doğa ile ilişkisine bakıldığında, Wilson'ın (1993) Canlıların Kendini Koruma İçgüdüleri Kuramı, biyofili, isteklerini ve bireysel ilgilerini kapsamakta ve bireyin yaşamda kalma çabasını da içerdiği görülmektedir. Bireylerin yaşamlarını doğada devam ettirerek evrim süreçlerini doğada tamamlamaları nedeniyle, tüm canlılarla bir arada yaşamaya gereksinim duymaktadırlar (Wilson 1993). Böylece biyofili, yaşamla etkileşim kurmak ve devam ettirmek için ortaya çıkan biyolojik odaklı insan gereksinimi olarak tanımlanmaktadır (Kahn, 1997). Louv'a (2005) göre de doğa ile ilişkili ve bağlantılı olmayan kişilere yönelik doğa yoksunluğu ifadesi, kentlerde yaşayan ve zamanlarını çoğunlukla kapalı alanlarda geçiren çocukların doğaya ilişkin korkuları, tiksintmeleri gibi durumların oluşmasına yönelik eğilimleri olarak belirtilmektedir.

Çocuğun doğal çevreye yönelik yaşantıları çevreyle ilgili algısında etkili olmaktadır. Çocuğun çevre algısı, ailesinden ve içinde yaşadığı kültürden aktarımlar, eğitim düzeyi ve bireysel özellikleri gibi değişkenler ile oluşmaktadır (Bang, Medin ve Atran, 2007). Bronfenbrenner'in (1995) Ekolojik Sistemler Kuramı'na göre çocuğun gelişimi; çocuk ile fiziksel, kültürel ve toplumsal çevrenin ilişkileri yoluyla gerçekleşmekte ve bu çevrelerde gerçekleşen davranışlar temelinde oluşmaktadır (Bronfenbrenner ve Ceci, 1994). Bu durumda, çocukların doğal çevreyle ilgili algıları, onların en yakın çevrelerini oluşturan aile bireylerinden başlayarak okuldaki yetişkinler ile diğer çocuklar ve toplum aracılığıyla şekillendirilmektedir. Diğer yandan çocuğun etkileşim kurduğu kitle iletişim araçları, oyuncaklar, resimli öykü kitapları gibi materyaller de çocukların doğal çevreye yönelik algılarının oluşumunda belirleyici etkenler arasında yer almaktadır (Pellier, Wells, Abram, Gaveau ve Meijaard, 2014).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanmış olan resimli öykü kitapları, bilinçli ya da örtük biçimde doğal çevreye yönelik olumlu/olumsuz davranışlar da içermesi nedeniyle çocukların doğal çevre algılarının oluşumunda önemlidir. Çocukların yaşamlarında önemli bir rolü olan resimli öykü kitaplarındaki karakter ile davranışlar çocuklar tarafından taklit edilebilmekte ve yeni beceriler gerçekleştirirken yararlı olabilmektedir. Bu dönemde çocukların en ekonomik ve kolay sağlayabileceği materyallerden biri olan resimli öykü kitapları ve özellikle içinde yer alan görseller doğal çevre algısının gelişiminde önemli materyallerden biridir (Koçoğlu, 2018). Bunun nedeni, çevreye yönelik algının oluşumu için okul öncesi dönemdeki çocukların okuma yazma bilmemelerinden dolayı görsellerden daha çok etkilenmeleri ve somut örneklere gereksinim duymalarıdır (Ayvaz, 1998). Resimli öykü kitaplarındaki görseller, çocukların doğal çevreye yönelik algılarını oluşturmada belirleyici olabileceği gibi çocukların var olan algılarını anlamada da kullanılabilecek araçlardandır. Çünkü bu görseller doğal çevre hakkında olumlu, olumsuz ya da yansız

iletiler (mesajlar) içerebilmektedir (Başal, 2015; Çabuk, Baş ve Teke, 2017a). Böylece bu iletilerin çocukların algılarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu araştırma kapsamında, doğal çevreye ilişkin davranışlarla ilgili olarak çocukların çevreye yönelik algıları ile canlıların korunması ve çevre kirliliğinin azaltılması üzerine yapılan çalışmalar araştırılmış (Adams ve Savahl, 2015; Anderson ve Tate, 2014; Köşker, 2019; Mahidin ve Maulan, 2012; O'Malley, 2015; Yardımcı ve Bağcı-Kılıç, 2010), Türkiye'de doğrudan konuya yönelik az sayıda araştırmaya rastlanılmıştır. Bu nedenle araştırmanın söz konusu değişkenlerle ilgili alanyazına katkısı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Önemi

Bireylerin eylemlerinin çevreyi düzenlemesinin yanı sıra deneyimlerini ve gelecekteki davranışlarını da şekillendirmesi nedeniyle, okul öncesi dönemden başlayarak olumlu yönde algı geliştirmeleri konusunda desteklenmeleri gerekmektedir. Bireyin edindiği bilinç ve olumlu doğal çevre algısı ile birlikte doğal çevreye yönelik olumlu tutum ve davranış geliştirebilmesi için çocuğun erken yaşlarda edindiği deneyimler oldukça önemlidir (Demir ve Yalçın, 2014). Horwitz (1996), erken çocukluk döneminde doğayla zaman geçirmeye birlikte çevreye yönelik merakın oluştuğunu ve çevreye yönelik tutumların bu dönemde olumlu şekilde geliştiğini belirtmektedir (akt. Taşkın, 2004). Sorunun bir parçası olmalarını değil, çözümün bir parçası olması istenilen çocukların (Bentley, 2014) doğaya yönelik merak duygusunu geliştirmek, doğa ve doğanın öğeleri ile barışık olmasını sağlamak ve doğayı keşfetme konusundaki arzularını yaşam boyu sürdürmeleri için onlara destek olmak erken çocukluk döneminde öğrenmelerin oluşumu için oldukça önemlidir (Kahrıman-Pamuk, 2019). Çocukların doğal çevreyi nasıl algıladıklarını anlamak, yetişkinlerin erken yaşta etkin olarak çevreye yönelik duyarlı çocuklar yetiştirmelerine ve anlamlı öğrenme deneyimleri sağlamalarına yardımcı olabilir (Keliher, 1997).

Aynı ülkenin farklı bölgelerinde yapılan bir araştırmada, çocukların doğal çevre algısı ve doğal çevreye yönelik duyguları değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, doğal çevrenin çocuklarda merak ve katılım durumları üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu gösterirken çocukların doğaya ilişkin izlenimlerini dolaylı olarak gösterdiği belirlenmiştir (Sadafi ve Azhdari, 2020). Jensen ve Olsen'ın (2019) araştırmasında ise çocukluk çağı doğa deneyimlerinin yetişkinlikteki çevreye yönelik katılım gibi üst düzey tercihlerle ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu durumda, çocukluk döneminde edinilen deneyimlerin yetişkinlikte olumlu çevre katılımı davranışlarına yön verdiği söylenebilir. Bir başka araştırmada da benzer biçimde, yetişkinlikte çevre ile ilgili tutumların ve çevreyi ön plana alan yaşam biçiminin oluşmasında çocuktaki çevresel deneyimlerin önemli olduğu belirlenmiştir (Evans, Otto ve Kaiser, 2018). Bu nedenle erken çocukluk döneminde verilen çevre eğitimi, olumlu deneyimler yoluyla doğaya ve doğanın olumlu yönde algılanmasına odaklanmalıdır (Mohneke, Benze ve Schlüter, 2019). Alanyazındaki konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde, erken yaşlardan başlayarak çocukların doğal çevreye yönelik algılarının olumlu yönde

geliştirilmesi, yaşamlarının ileriki yıllarında çevreye yönelik davranışlarını da olumlu yönde etkileyeceğinden, okul öncesi dönemde doğal çevreye yönelik algılarının belirlenmesinin önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu kapsamda araştırmanın amacı, resimli öykü kitaplarında yer alan görsellerdeki doğal çevreyle ilgili davranışlara ilişkin okul öncesi dönem çocuklarının algılarının incelenmesidir. Bu genel amaç kapsamında aşağıdaki araştırma soruları belirlenmiştir:

1. Okul öncesi dönem çocuklarının resimli öykü kitaplarındaki görsellerde yer alan doğal çevreye yönelik olumlu davranışlarla ilgili algıları nasıldır?
2. Okul öncesi dönem çocuklarının resimli öykü kitaplarındaki görsellerde yer alan doğal çevreye yönelik olumsuz davranışlarla ilgili algıları nasıldır?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeline, araştırma grubuna, veri toplama süreci ve veri toplama araçları, verilerin analizi ve geçerlik-güvenirliliğe ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bununla birlikte, bu araştırma 01.01.2020 tarihinden önce yapıldığı için etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması diğer adlarıyla olgu (vaka) çalışması ve örnek olay incelemesi (case study) modelinde yürütülmüştür. Durum çalışması, tek bir olgunun özgünlüğü ve karmaşıklığının önemli koşullar altında etkinliğini anlamaya çalışmaktadır. Araştırmacının durumu incelerken detaylı bir şekilde konuya yoğunlaşmasıdır. Bunun için geniş bilgi ve ulaşılabilir bağlamsal gereklere gereksinim duymaktadır (Stake, 1995). Durum çalışması, belirli sınırlar dâhilinde bağlamsallaştırılmış güncel bir olguyu inceleyen özel bir nitel araştırma yöntemidir (Merriam, çev. 2013; Yin, 1994, akt. Hatch, 2002). Yıldırım ve Şimşek (2016) ise, durum çalışmalarının belirli bir duruma ilişkin sonuçları ortaya çıkarmayı amaçladığını belirtmektedir. Araştırmacılar mevcut duruma ışık tutmak ve daha az bilinen bir olgu konusunda bilgi edinmek için detaylı araştırmalar yapmaktadır (Stake, 1957; akt. Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012).

Bu çalışmada, çocukların doğal çevre algısını derinlemesine incelemek amacıyla resimli öykü kitaplarındaki görsellerle ilgili bireysel görüşmeler yapılmıştır. Bu nedenle bu çalışmada, durum çalışması türlerinden içsel durum çalışması (intrinsic case study) kullanılmıştır. İçsel durum çalışmasında, araştırmacı/araştırmacılar belirli bir birey ya da durumu anlamakla öncelikli olarak ilgilenir (Creswell, çev. 2016).

Çalışma Grubu

Araştırma grubu, amaçsal örnekleme (purposive sampling) yöntemlerinden tipik örnekleme (typical case sampling) yoluyla belirlenmiştir. Amaçsal örnekleme,

seçkisiz olmayan bir örnekleme yöntemidir ve araştırmanın amacına uygun biçimde zengin bilgi içeren durumların belirlenerek ayrıntılı biçimde araştırılmasını sağlar. Tipik örnekleme, evrendeki çok sayıda durumdan tipik olan (uç olmayan) bir durum seçilerek bu durum hakkında bilgi toplanmasını temel alır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Bu araştırma için seçilen bağımsız anaokulu, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri bakımından sıra dışı olmayan ortalama bir durumu yansıtmaktadır. Araştırma, bu bağımsız anaokulunun aynı sınıfında okul öncesi eğitime devam eden beş yaş grubundaki on dört çocuk (sekiz kız ve altı erkek) ile gerçekleştirilmiştir. (Araştırmaya katılan çocuklar Ç1-Ç14 olarak kodlanmıştır.) Araştırma grubunda yer alan bağımsız anaokulu merkez ilçede yer almaktadır. Programlarında özel bir çevre eğitimi programına yer verilmemektedir. Anaokulu, Minik Tema Programı'nı izlemekte ve etkinliklerini düzenli olarak uygulamaktadır. Okulun çevresinde geniş bir yeşil alan bulunmaktadır ve çocuklar bu alanda belli aralıklarla etkinlik yapma olanağına sahiptir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama amacıyla araştırma kapsamında doğal çevreye yönelik dört olumlu dört olumsuz davranışa yönelik olmak üzere sekiz resimli öykü kitabında bulunan görsel (G1-G8 olarak kodlanmıştır.) seçilmiş ve araştırmacılar tarafından yarı-yapılandırılmış görüşme soruları geliştirilerek okul öncesi eğitimi alanında üç uzmanın görüşüne sunulmuş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Doğal çevreye yönelik olumlu ve olumsuz davranışları içeren görseller. Doğal çevreye yönelik olumlu davranışları içeren görsellerin, kirletilen çevrenin temizlenmesi için çöplerin toplanması (G1), ağaç dikilmesi ve sulanması (G2), tahrip edilen doğanın canlandırılması ve korunması (G3), çalılırların arasına sıkışan hayvanın kurtarılması (G4); doğal çevreye yönelik olumsuz davranışları içeren görsellerin, kelebeklerin ağ ile yakalanması (G5), ağacın dallarının çekilmesi ve meyvelerin yere düşürülmesi (G6), ağacın balta ile kesilmesi (G7) ve ağaca tırmanırken ağacın kabuğuna tırnaklarla zarar verilmesi (G8) davranışlarını kapsadıklarına uzman görüşleri doğrultusunda karar verilmiştir.

Yarı-yapılandırılmış görüşme. Çocukların doğal çevreye yönelik davranışlarla ilgili algılarını belirlemek amacıyla görsellerde yer alan doğal çevreye yönelik olumlu/olumsuz davranışı tanımlamayla, görsellerdeki davranışların nedenlerini açıklamayla, çocukların kendilerini görsellerdeki karakterlerin yerine koyarak sergileyecekleri davranışların nedenleriyle ve çocukların görseldeki davranışı değiştirme isteğiyle ilgili sorular hazırlanmıştır.

Örnek Görüşme Soruları:

“Resimdeki çocuklar / insanlar / hayvanlar / bitkiler ne yapıyor olabilir?”

“Sen olsaydın bu davranışı yapar mıydın?”

Verilerin Toplanması

Araştırmada, veri toplama süreci, nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir (Patton, 1987). Görüşmede, görüşme yapan kişi hazırladığı konuları temel alarak önceden hazırladığı soruların yanında ek sorular da sorabilir ve bu soruları belirli bir sıralamaya koymak durumunda değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırma, görüşme çeşitlerinden ise yarı-yapılandırılmış görüşme kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Yarı-yapılandırılmış görüşmede, görüşmeyi yapan kişi kapsamla ilgili başlıkların kontrol listesini ve soruların sırasını görüşmenin akışına göre şekillendirerek planlanmamış sorular da sorabilir (Kallio, Pietilä, Johnson ve Kangasniemi, 2016). Veri toplamak amacıyla öncelikle araştırma grubundaki çocuklara önceden belirlenen resimli öykü kitaplarında bulunan doğal çevreye yönelik olumlu veya olumsuz davranışları nitelendiren görseller gösterilmiş ve görseller ile ilgili bazı sorular yöneltilmiştir. Çocuklarla gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme süreci boyunca ses kaydı alınmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler, her çocuk için ortalama 20 dakika sürmüştür.

Ortam. Çalışmada, araştırmacılar tarafından anaokulunda yer alan ve çok amaçlı salon olarak kullanılan daha önce hazırlanmış ortamda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için çocuklar ve araştırmacılar anaokulundaki bu ortamda bir masa ve iki sandalyenin bulunduğu sessiz ve kendilerini güvende hissedebilecekleri odada bir araya gelmişlerdir. Çocuğun dikkatini dağıtacak materyallerin ortamda olmamasına önem verilmiştir.

Etik. Verilerin toplanmasından önce, ebeveynlerden onam alınmıştır. Bu doğrultuda sınıfta bulunan 18 çocuktan dört çocuğun ebeveynlerinin araştırmaya izin vermemesi nedeniyle araştırma 14 çocuk ile yürütülmüştür. Ayrıca çocuklara da görüşme öncesinde çalışma anlatılarak katılmak isteyip istemedikleri sorulmuş ve istedikleri zaman çalışmayı bırakabilecekleri söylenmiştir.

Verilerin Analizi

Yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen ses kayıtları çözümlendikten sonra içerik analizi kullanılarak veriler analiz edilmiştir. İçerik analizi, verileri açıklamaya yönelik kavramlar ve bu kavramların ilişkilerini ayrıntılı incelemek için yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Belirli gerçeklerden ya da verilerden genel bir temaya ya da sonuca ulaşmayı hedeflemektedir (Teddlie ve Tashakkori, çev. 2015). Araştırmacılar, öncelikle birbirlerinden bağımsız olarak veriler üzerinden temaları ve kodları belirlemişlerdir. Daha sonra araştırmacılar, bir araya gelmiş ve bağımsız kodladıkları tema ve kodların adlandırılmasını ve içeriğini değerlendirmişlerdir. Araştırmacılar, görüş birliğine vardıkları tema ve kodlar ile analizlere devam etmişlerdir. Görüş ayrılığı bulunan tema ve kodlar ise üç araştırmacının ortak kararı ile düzenlenmiştir. Kodlar, üç araştırmacının bir araya gelerek ortak kararı ile temalar altında toplanmıştır. Örneğin; Ç2'nin görseldeki çöp toplama davranışının nedenini "Yerdeki çöpleri temizliyorlar, hayvanların yaşam süresi azalmasın diye." diye

açıklamasını Araştırmacı 1: “Canlıların yaşamına saygı”, Araştırmacı 2: “Canlıların yaşam süresini artırma”, Araştırmacı 3: “Canlıların yaşamını destekleme” şeklinde kodlamıştır. Üç araştırmacı bir araya geldiklerinde bu kodları değerlendirmişlerdir ve “Canlıların yaşamlarını sürdürmesi” şeklinde kodlama konusunda ortak karar almışlardır.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Bu çalışmada, geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için Merriam’ın (çev. 2013) önerdiği aşağıda yer alan stratejiler kullanılmıştır:

Üçgenleme, ortaya çıkan bulguların doğruluğu ve gerçekliği için araştırmaya birden fazla araştırmacının katılması, veri toplamada çoklu veri kaynağı ya da çoklu veri toplama yönteminin kullanılmasıdır. Bu çalışmada veriler, birden fazla araştırmacı tarafından toplanmış ve araştırma, farklı görüşlere sahip çocuklarla görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcı doğrulaması, verilerin ve belirsiz ifadelerin katılımcılar tarafından doğrulanması için tekrar soru yöneltilmesidir. Bu araştırmada, görüşmeler sırasında çocukların anlaşılmayan ifadeleri, tekrar sorular sorularak anlaşılmaya çalışılmıştır. Veri toplama aşamasına uygun ve yeterli katılım, veri doygunluğa ulaşana kadar analize devam edilmesini içermektedir.

Araştırmada, çocuklarla yapılan görüşmelerde, benzer yanıtlar yoğun bir şekilde alınmaya başlanıncaya kadar görüşmelere devam edilmiştir. Araştırmacının konumu veya yansıtıcılığı, araştırmacıların çalışmayı kendi, görüş ve önyargıları ile etkilememesi için özeleştirici yapması ve bu konuyla ilgili düşüncelerini araştırmada açıklamasıdır. Çalışmada araştırmacılar, veri toplama ve veri analizinde yanlı davranmamak için kendi dünya görüşlerini, önyargılarını ve kuramsal konularını araştırmaya katılan çocuklara yansıtılmaya özen göstermişlerdir. Uzman incelemesi/değerlendirmesi, çalışmanın süreci ve ortaya çıkan bulguların birbiriyle uyumu ve belirsiz yorumlarla ilgili meslektaşlar ile görüşme ve tartışmalar yapılmasıdır. Bu çalışmada, görsellerin belirlenmesi ve yarı-yapılandırılmış görüşme sorularının hazırlanmasında üç farklı uzman görüşü alınmıştır. Denetleme tekniği, çalışmanın gerçekleştirilmesinde kullanılan yöntemler, uygulamalar ve karar verme durumları hakkında ayrıntılı kayıtların tutulmasıdır. Bu araştırmada, çocuklarla yapılan görüşmeler ses kaydına alınmış ve çocukların ifadeleri çözümlenmiştir.

Kodların güvenilirliğine ilişkin olarak araştırmacılar birbirleriyle etkileşimli olarak görüşlerini bildirmişlerdir. Öncelikle araştırmacılar, görüşmelerden elde edilen tüm ifadeleri birbirlerinden bağımsız olarak kodlamışlar, daha sonra üç araştırmacı bir araya gelerek kodlara ilişkin görüşlerini bildirmişlerdir. Miles ve Huberman’ın (çev. 2015) formülü kullanılarak kodlayıcılararası tutarlılık analizi yapılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısının % 80.2 olduğu belirlenmiştir. Araştırmacılar görüş birliğine vardıkları kodlar ile analizlere devam etmişlerdir. Görüş ayrılığı bulunan kodlar ise üç araştırmacının ortak kararı ile düzenlenmiştir. Kodlar, üç araştırmacının bir araya gelerek ortak kararı ile temalar altında toplanmıştır.

Bir sonraki basamak, zengin, yoğun tanımlama, araştırma bulgularının farklı bulgulara aktarılabilirliğini sağlamak amacıyla ortam, bağlam ve ifadelerle ilgili ayrıntılı bilgi ve alıntılara yer verilmesidir. Bu çalışmada çocuklarla yapılan görüşmelerden detaylı alıntılar sunulmuştur. Azami çeşitlilik, araştırma bulgularının farklı alanlarda uygulanabilmesi için örneklem seçiminde çeşitlilik sağlanarak gerçekleştirilebilir. Bu çalışmada amaçsal örnekleme yöntemlerinden tipik örnekleme kullanılarak aynı sınıftaki farklı özellik ve gelişim düzeylerine sahip çocukların algılarının ortaya çıkarılmasına zemin hazırlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, okul öncesi dönem çocuklarının resimli öykü kitaplarındaki görsellerde yer alan doğal çevreye yönelik olumlu/olumsuz davranışlarla ilgili algılarına yönelik temalara, kodlara ve çocukların ifadelerine yer verilmiştir.

Çocukların Görsellerde Yer Alan Doğal Çevreye Yönelik Olumlu Davranışlarla İlgili Algılarına Yönelik Temalar, Kodlar ve Çocukların Örnek İfadeleri

Bu başlık altında okul öncesi dönem çocuklarının resimli öykü kitaplarındaki görsellerde yer alan doğal çevreye yönelik olumlu davranışlarla ilgili algılarına yönelik temalara, kodlara ve çocukların ifadelerine yer verilmiştir.

Çocukların, görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları fark etme/etmeme durumları ve bu davranışları tanımlamalarına yönelik temalar, kodlar ve çocukların örnek ifadeleri. Çocukların, görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları fark etme ve tanımlamalarına yönelik algıları değerlendirilmiştir. Çocukların olumlu davranışları fark etme ve olumlu davranışları fark etmeme durumlarına yönelik tema ve kodlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Çocukların, Görsellerdeki Doğal Çevreyle İlgili Olumlu Davranışları Fark Etme/Etmeme Durumları ve Bu Davranışları Tanımlamalarına Yönelik Temalar ve Kodlar

Olumlu Davranışı	Davranışları Tanımlamaya Yönelik Kodlar	Çocuklar
Fark Etme/Etmeme Durumlarına Yönelik Temalar	Doğayı temizleme	Ç1, Ç2, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13
Olumlu Davranışı	Doğaya verilen zararı telafi etme	Ç3
Fark Etme Durumu	Doğada vakit geçirme	Ç6, Ç11, Ç14
	Doğadan besin elde etme	Ç4, Ç7
	Doğayı yenileme	Ç5

(devam ediyor)

Tablo 1 (devam)

Olumlu Davranışı	Davranışları Tanımlamaya Yönelik Kodlar	Çocuklar
Fark Etme/Etmeme Durumlarına Yönelik Temalar		
	Ağaç dikme	Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13, Ç14
Olumlu Davranışı	Ağaç bakımı yapma	Ç2, Ç5, Ç6, Ç7, Ç12, Ç14
Fark Etme Durumu (devam)	Ağacın gelişimini inceleme	Ç14
	Hayvanları tehlikeli durumdan kurtarma	Ç1, Ç2, Ç3, Ç6, Ç8, Ç9, Ç11, Ç14
	Hayvanların doğada vakit geçirmesi	Ç10, Ç13
	Hayvanların birbirini koruması	Ç12
Olumlu Davranışı	Ağacı yerinden çıkarma	Ç7, Ç9, Ç13
Fark Etmeme Durumu	Hayvanları kovalama	Ç5

Tablo 1 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları fark ederek yaptıkları tanımlamalardan “Doğayı temizleme” koduna örnek olarak Ç1, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Çöpleri çöp kutusuna atıyorlar.”

“Doğaya verilen zararı telafi etme” koduna örnek olarak Ç3, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Gelmişler, işleri bitince gitmişler. Sonra geri gelmişler ‘Ne yapıyoruz biz, dağınık!’ demişler ve toplamışlar.”

“Doğada vakit geçirme” koduna örnek olarak Ç14, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Çadır kurup piknik yapacaklar.”

“Doğadan besin elde etme” koduna örnek olarak Ç7, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Yemek yemek için ağaçlarını dikiyorlar.”

“Doğayı yenileme” koduna örnek olarak Ç5, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Eski ağaçların yerine yeni ağaçlar dikiyorlar.”

“Ağaç dikme” koduna örnek olarak Ç4, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Tavşan ve yılan birbirleriyle yardımlaşarak fidan dikiyorlar.”

“Ağaç bakımı yapma” koduna örnek olarak Ç12, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Yılan ağacı suluyor.”

“Ağacın gelişimini inceleme” koduna örnek olarak Ç14, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Fil ağacı taşımaya çalışıyor, tavşan da inceliyor büyüyor mu diye.”

“Hayvanları tehlikeli durumdan kurtarma” koduna örnek olarak Ç3, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Keçi gelmiş, dala sıkışmış. Kız ‘Nasıl kurtaracağım?’ demiş. Kurtaracak bir şey aramış ve keçiyi kurtarmış.”

“Hayvanların doğada vakit geçirmesi” koduna örnek olarak Ç13, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Köpek atlıyor, bir tane koyun çalılarının arasına girmiş. Oyun oynuyorlar.”

“Hayvanların birbirini koruması” koduna örnek olarak Ç12, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Köpek keçilerin kaçmasını engelliyor. Keçiler kaçınca böğürtlen bataabilir, böcekler ısırabilir, örümcek ısırabilir.”

Tablo 1 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları (ağaç dikmeyi ve hayvanları çalılıkların arasından kurtarmayı) fark etmeyerek yaptıkları tanımlamalardan “Ağacı yerinden çıkarma” koduna örnek olarak Ç13, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Fil ağacı yerinden kazmış, almış.”

“Hayvanları kovalama” koduna örnek olarak Ç5, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Keçileri kovalıyorlar, yiyeceklerini yemesinler diye.”

Tablo 1 değerlendirildiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışı fark etme durumlarını en çok “ağaç dikme” koduyla (n = 14) ifade ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışı fark etmeme durumlarını en çok “ağacı yerinden çıkarma” koduyla (n = 3) ifade ettikleri görülmüştür.

Çocukların, görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışların nedenlerini belirttikleri açıklamalarına yönelik temalar, kodlar ve çocukların örnek ifadeleri. Çocukların, görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışların nedenlerini nasıl açıkladıkları değerlendirilmiştir. Çocukların, davranışların nedenlerini belirttikleri olumlu ve olumsuz açıklamalarına yönelik tema ve kodlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Çocukların, Görsellerdeki Doğal Çevreyle İlgili Olumlu Davranışların Nedenlerini Belirttikleri Açıklamalarına Yönelik Temalar ve Kodlar

Açıklamalara Yönelik Temalar	Nedenleri Açıklamaya Yönelik Kodlar	Çocuklar
Olumlu Açıklamalar	Doğadan besin elde edilmesi	Ç3, Ç6, Ç7, Ç8, Ç10, Ç13, Ç14
	Doğanın güzelleştirilmesi	Ç3, Ç6, Ç7, Ç10, Ç14
	Doğanın temizlenmesi	Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç9, Ç11, Ç12, Ç13

(devam ediyor)

Tablo 2 (devam)

Açıklamalara Yönelik Temalar	Nedenleri Açıklamaya Yönelik Kodlar	Çocuklar
Olumlu Açıklamalar (devam)	Doğada vakit geçirilmesi	Ç1, Ç14
	Doğaya verilen zararın telafi edilmesi	Ç4, Ç13
	Doğaya zarar verilmesinin engellenmesi	Ç4, Ç11, Ç12, Ç13
	Canlıların yaşam alanlarının temiz tutulması	Ç7, Ç8
	Canlıların yaşamlarını sürdürmesi	Ç2, Ç5
	Ağaçların gereksinimlerinin karşılanması	Ç1, Ç2
	Ağaçların doğadaki kritik rolünün devamının sağlanması	Ç2, Ç5, Ç6, Ç12
	Ağaçların doğada yer almasının uygun görülmesi	Ç1, Ç2, Ç3, Ç5, Ç7, Ç8, Ç10, Ç11, Ç13, Ç14
	Hayvanların tehlikeli durumdan kurtarılması	Ç1, Ç2, Ç3, Ç6, Ç8,
	Hayvanları sevmeye nedeniyle yardım etmek istenmesi	Ç2, Ç3, Ç9, Ç12, Ç14
Olumsuz Açıklamalar	Hayvanların özgür yaşama hakkının olduğunun düşünülmesi	Ç8, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13, Ç14
	Doğanın temiz tutulması için bitkilerin koparılması	Ç4
	Ağaçların özel gün kutlaması için sökülmesi	Ç9

Tablo 2 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışların nedenlerini olumlu açıklamalarından “Doğadan besin elde edilmesi” koduna örnek olarak Ç3, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Burada hiç yemek bulamadıkları için elma ağacı dikiyor olabilirler.”

“Doğanın güzelleştirilmesi” koduna örnek olarak Ç7, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Yaşamaları için güzel bir yer olacak.”

“Doğanın temizlenmesi” koduna örnek olarak Ç11, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Baharda temiz olsun diye, çevre temiz olup çevreye zarar vermesinler diye.”

“Doğada vakit geçirilmesi” koduna örnek olarak Ç14, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Akşam da kalıp kamp yapacaklarımış.”

“Doğaya verilen zararın telafi edilmesi” koduna örnek olarak Ç4, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Ev yapmak için ağaçları kesmişler. Sonra onların yerine ağaç dikmişler. Yani kötüyü düzeltmişler.”

“Doğaya zarar verilmesinin engellenmesi” koduna örnek olarak Ç13, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Doğaya zarar vermesinler diye çöpleri alıp çöpe atıyorlar.”

“Ağaçların gereksinimlerinin karşılanması” koduna örnek olarak Ç1, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Yılan ağacı suluyor. Ağaçlar susuz kalmaz, ağaçlar büyür.”

“Canlıların yaşam alanlarının temiz tutulması” koduna örnek olarak Ç7, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kendi evlerini taşıyorlar, çöpler topluyorlar. Evleri temiz olsun diye.”

“Canlıların yaşamlarını sürdürmesi” koduna örnek olarak Ç2, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Yerdeki çöpleri temizliyorlar, hayvanların yaşam süresi azalmasın diye.”

“Ağaçların doğadaki kritik rolünün devamının sağlanması” koduna örnek olarak Ç6, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Nefes almamız için ağaç dikiyorlar.”

“Ağaçların doğada yer almasının uygun görülmesi” koduna örnek olarak Ç11, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Etrafta ağaç olsun diye ağaç dikiyorlar.”

“Hayvanların tehlikeli durumdan kurtarılması” koduna örnek olarak Ç6, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Dikenli çalılara sıkıştığı için keçiyi kurtarıyor.”

“Hayvanları sevme nedeniyle yardım etmek istenmesi” koduna örnek olarak Ç2, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Keçi sıkışmış. Hayvanları çok sevdiği için yardım ediyor.”

“Hayvanların özgür yaşama hakkının olduğunun düşünülmesi” koduna örnek olarak Ç11, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Hayvan çıkabilsin diye birisi böğürtlenleri açıyor. Birlikte bir sürü hayvan doğada özgür yaşasın diye.”

Tablo 2 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışların (ağaç dikme) nedenlerini olumsuz açıklamalarından “Doğanın temiz tutulması için bitkilerin koparılması” koduna örnek olarak Ç4, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Doğa daha temiz olsun diye çimleri yolmaya çıkmışlar. Bu işleri yapmazlarsa dünya pis olur.”

“Ağaçların özel gün kutlaması için sökülmesi” koduna örnek olarak Ç9, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Fil ağacı kaldırıyor. Çünkü yılbaşı gelmiştir, belki onu kutlarlar.”

Tablo 2 değerlendirildiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları olumlu nedenlerle açıklamalarını en çok “Ağaçların doğada yer

almasının uygun görülmesi” koduyla (n = 10) ifade ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları olumsuz nedenlerle açıklamalarını “Doğanın temiz tutulması için bitkilerin koparılması” (n = 1) ve “Ağaçların özel gün kutlaması için sökülmesi” (n = 1) kodlarıyla ifade ettikleri görülmüştür.

Çocukların, görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları sergileyen karakterlerin yerine kendilerini koyarak gerçekleştirebileceklerini düşündükleri olumlu/olumsuz davranışlara ve nedenlerine yönelik temalar, kodlar ve çocukların örnek ifadeleri. Çocukların, görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları sergileyen karakterlerin yerine kendilerini koyduklarında nasıl davranışlar gerçekleştireceklerine ve nedenlerine yönelik ifadeleri değerlendirilmiştir. Çocukların kendilerini karakterlerin yerine koyduklarında gerçekleştirecekleri olumlu ve olumsuz davranışlar ve nedenlerine yönelik tema ve kodlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Çocukların, Görsellerdeki Doğal Çevreyle İlgili Olumlu Davranışları Sergileyen Karakterlerin Yerine Kendilerini Koyarak Gerçekleştirebileceklerini Düşündükleri Olumlu/Olumsuz Davranışlara ve Nedenlerine Yönelik Temalar ve Kodlar

Davranışlar	Davranışlara Yönelik Temalar	Nedenleri Açıklamaya Yönelik Kodlar	Çocuklar
Olumlu Davranışlar	Ağaç bakımı	Ağaçların gereksinimlerini karşılama	Ç2, Ç4, Ç6, Ç7, Ç9, Ç12
	Çöp toplama	Doğayı temiz tutma	Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç10, Ç11
		Doğanın güzel kokması	Ç7
		Yaşam alanının düzenli olması	Ç8
		Canlıları koruma	Ç9, Ç12
		Doğayı korumak için atıkları geri dönüştürme	Ç13
	Hayvanları kurtarma	Hayvanları tehlikeden koruma	Ç1, Ç6, Ç8, Ç9, Ç14
		Hayvanları sevme	Ç2, Ç5
		Hayvanların gereksinimlerinin olduğunu düşünme	Ç3, Ç6
	Ağaç dikme	Doğada hayvanların yer almasını isteme	Ç8, Ç10, Ç11, Ç13, Ç14
		Besin gereksinimini karşılama	Ç1, Ç3, Ç7, Ç8, Ç10, Ç13, Ç14
		Ağaçların doğadaki kritik rolünün farkında olma	Ç2, Ç5, Ç9, Ç12
		Doğal varlıkların yaşamında yer almasını isteme	Ç10, Ç13
		Ağaç dikmeyi sevme	Ç11
Doğayı zenginleştirme		Ç6, Ç14	

(devam ediyor)

Tablo 3 (devam)

Davranışlar	Davranışlara Yönelik Temalar	Nedenleri Açıklamaya Yönelik Kodlar	Çocuklar
	Bitkileri koparma	Doğayı temiz tutma	Ç4
Olumsuz Davranışlar	Az ağaç dikme	Ormanın insan yaşamına uygun olmadığını düşünme	Ç4
	Ağaç dikmeme	İsteksizlik	Ç1

Tablo 3 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları sergileyen karakterlerin yerine kendilerini koyarak olumlu davranışlardan “Ağaç bakımı”nı “Ağaçların gereksinimlerini karşılama” nedeniyle gerçekleştirebileceklerine ilişkin düşüncelerine örnek olarak Ç7, şu ifadeyi kullanmıştır: “Fidanları sularım, ağaçların büyümesi için.”

“Çöp toplama” davranışını “Doğayı temiz tutma” nedeniyle gerçekleştirmeye ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç2, şu ifadeyi kullanmıştır: “Yerdeki çöpleri temizlerdim, dünyamızı kirletmemek için.”

“Çöp toplama” davranışını “Doğanın güzel kokması” nedeniyle gerçekleştirmeye ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç7, şu ifadeyi kullanmıştır: “Çöpleri toplardım, çünkü pırıl pırıl koksun diye.”

“Çöp toplama” davranışını “Yaşam alanının düzenli olması” nedeniyle gerçekleştirmeye ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç8, şu ifadeyi kullanmıştır: “Çöpü toplarım çünkü evimin dağınık olmasını istemiyorum. Hep kendim topluyorum.”

“Çöp toplama” davranışını “Canlıları koruma” nedeniyle gerçekleştirmeye ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç12, şu ifadeyi kullanmıştır: “Çöp kutusuna çöp atarım yoksa bitkiler ölür ve bütün ağaçlar yok olabilir.”

“Çöp toplama” davranışını “Doğayı korumak için atıkları geri dönüştürme” nedeniyle gerçekleştirmeye ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç13, şu ifadeyi kullanmıştır: “Çöpleri alıp çöp kutusuna atardım, geri dönüşüme atardım çünkü geri dönüşmezse doğaya zarar vermiş oluruz.”

“Hayvanları kurtarma” davranışını “Hayvanları tehlikeden koruma” nedeniyle gerçekleştirmeye ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç1, şu ifadeyi kullanmıştır: “Yavru keçiyi kurtarırdım çünkü keçi gidemiyor ve dikenler var.”

“Hayvanları kurtarma” davranışını “Hayvanları sevme” nedeniyle gerçekleştirmeye ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç5, şu ifadeyi kullanmıştır: “Keçiyi kurtarırdım kovalamazdım, onları gezdirirdim çünkü onları seviyorum.”

“Hayvanları kurtarma” davranışını “Hayvanların gereksinimleri olduğunu düşünme” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç3, şu ifadeyi kullanmıştır: “Çünkü o hep bağırdı o yüzden kurtardım.”

“Hayvanları kurtarma” davranışını “Doğada hayvanların yer almasını isteme” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç11, şu ifadeyi kullanmıştır: “Hayvan çıkabilsin diye böğürtlen dallarını açardım çünkü hayvanların evi doğa.”

“Ağaç dikme” davranışını “Besin gereksinimlerini karşılama” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç10, şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağaç dikerdim ve sulardım çünkü canım isterse portakal ağaçları yapardım, büyüdüğünde de koparırdım yemek için.”

“Ağaç dikme” davranışını “Ağaçların doğadaki kritik rolünün farkında olma” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç12, şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağaç dikerdim ve sulardım. Kurak olan yere ağaç dikilmezse su olmaz, toprak nemli olmaz ve hayvanlar ölür.”

“Ağaç dikme” davranışını “Doğal varlıkların hayatında yer almasını isteme” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç10, şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağaç dikerdim çünkü ağacım olsun isterdim.”

“Ağaç dikme” davranışını “Ağaç dikmeyi sevme” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç11, şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağaç dikerdim çünkü ağaç dikmeyi severim.”

“Ağaç dikme” davranışını “Doğayı zenginleştirme” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç14, şu ifadeyi kullanmıştır: “Topraklara yeni ağaçlar dikerdim çünkü çok ağaçlar olmasını isterdim doğamda.”

Tablo 3 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları (ağaç dikme), sergileyen karakterlerin yerine kendilerini koyarak olumsuz davranışlardan “Bitkileri koparma”yı “Doğayı temiz tutma” nedeniyle gerçekleştireceklerine ilişkin düşüncelerine örnek olarak Ç4, şu ifadeyi kullanmıştır: “Çimleri yolardım doğa daha temiz olsun diye çünkü bu işleri yapmazsam dünya pis olur.”

“Az ağaç dikme” davranışını “Ormanın insan yaşamına uygun olmadığını düşünme” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç4, şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağaç dikerdim ama az dikerdim çünkü orman olmasını istemezdim. Her yerin orman olması kötü bir şey çünkü o zaman insanlar yaşayamaz buradaki gibi (görseli göstererek).”

“Ağaç dikmeme” davranışını “İsteksizlik” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili düşüncelerine örnek olarak Ç1, şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağaçları sulamam, ağaç dikmem çünkü istemiyorum.”

Tablo 3 değerlendirildiğinde, çocukların doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları sergileyen karakterlerin yerine kendilerini koyduklarında gerçekleştirecekleri davranışları en çok “Çöp Toplama” temasıyla ve bu davranışın nedenini en çok “Doğayı temiz tutma” koduyla (n = 8) ifade ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca çocukların doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları sergileyen karakterlerin yerine kendilerini koyduklarında gerçekleştirecekleri davranışları en çok “Bitkileri koparma”, “Az ağaç dikme” ve “Ağaç dikmeme” temalarıyla ve bu davranışların nedenlerini en çok “Doğayı temiz tutma” (n = 1), “Ormanın insan yaşamına uygun olmadığını düşünme” (n = 1) ve “İsteksizlik” kodlarıyla (n = 1) belirttikleri görülmüştür.

Çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları içeren durumları değiştirmeye ilişkin olumlu/olumsuz isteklerine yönelik temalar, kodlar ve çocukların örnek ifadeleri. Çocukların, görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları içeren durumları değiştirmeye ilişkin isteklerine yönelik ifadeleri değerlendirilmiştir. Çocukların olumlu davranışları içeren durumları değiştirmeye yönelik olumlu ve olumsuz istekleriyle ilgili tema ve kodlar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4

Çocukların Görsellerdeki Doğal Çevreyle İlgili Olumlu Davranışları İçeren Durumları Değiştirmeye İlişkin Olumlu/Olumsuz İsteklerine Yönelik Temalar ve Kodlar

İsteklere Yönelik Temalar	İsteklere Yönelik Kodlar	Çocuklar
Olumlu İstekler	Çevrenin temiz tutulması için gerekli materyallerin görünür olması	Ç6
	Atık maddelerin yeniden kullanılması	Ç8
	Çevrenin temiz tutulması için gerekli materyallerin artırılması	Ç9
	Çevrenin temiz tutulması için gerekli materyalleri daha etkin kullanmak için yerinin değiştirilmesi	Ç12
	Çevrenin temiz tutulması için daha çok çaba gösterilmesi	Ç13
	Hayvanların görebileceği zararın öngörülerek önlem alınması	Ç6, Ç11, Ç13
	Doğadan besin elde etmek için ağaç dikilmesinin istenmesi	Ç10
	Çeşitli ağaçlar dikmek istemesi	Ç2, Ç7
	Ağaçların kesilmemesinin istenmesi	Ç4
	Ağaçlara zarar verebilecek materyallerin yok edilmesinin istenmesi	Ç6
Olumsuz İstekler	Ağaçların kesilerek materyal yapılması	Ç8

Tablo 4 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları içeren durumları değiştirmeye yönelik olumlu isteklerinden “Çevrenin temiz tutulması için gerekli materyallerin görünür olması” koduna örnek olarak Ç6, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Çöp kutusunun yeri değiştirilmeli çünkü çalılıkların yanına koyarlarsa o zaman insanlar onu göremez, çalılar kapatır.”

“Atık maddelerin yeniden kullanılması” koduna örnek olarak Ç8, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Yapraktan uçak yapmak isterdim ve yere atılan kâğıtları alıp eve götürür ve ona resim yapardım.”

“Çevrenin temiz tutulması için gerekli materyallerin arttırılması” koduna örnek olarak Ç9, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Dört tane daha çöp kutusu koyardım.”

“Çevrenin temiz tutulması için gerekli materyalleri daha etkin kullanmak için yerinin değiştirilmesi” koduna örnek olarak Ç12, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Mesela çöp kovasını daha yakına bir yere koyardım ki taşması kolay olsun.”

“Çevrenin temiz tutulması için daha çok çaba gösterilmesi” koduna örnek olarak Ç13, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Çöp kutuları dolu olmalı, dolu olmazsa çöpleri toplamamış olurlar.”

“Hayvanların görebileceği zararın öngörülerek önlem alınması” koduna örnek olarak Ç6, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Dalları gelip önceden temizlerdim, keçi hiç sıkışmazdı.”

“Doğadan besin elde etmek için ağaç dikilmesinin istenmesi” koduna örnek olarak Ç10, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağaçları değiştirdim, farklı ağaçlar dikedim. Portakal yetiştirdi.”

“Çeşitli ağaçlar dikmek istemesi” koduna örnek olarak Ç7, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Başka ağaçlar dikedim, ormanım olsun diye.”

“Ağaçların kesilmemesinin istenmesi” koduna örnek olarak Ç4, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Ben bu ağaçları kesmezdim, onlar da dururdu. Daha büyük orman olurdu.”

“Ağaçlara zarar verebilecek materyallerin yok edilmesinin istenmesi” koduna örnek olarak Ç6, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağaçları kesmelerine izin vermezdim. Bütün baltaları yakardım.”

Tablo 4 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları (ağaç dikme) içeren durumları değiştirmeye yönelik olumsuz isteklerinden “Ağaçların kesilerek materyal yapılması” koduna örnek olarak Ç8, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağacı kesip alırım ve bir tane tahterevalli yaparım.”

Tablo 4 değerlendirildiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları içeren durumları değiştirme ile ilgili olumlu isteklerini en çok “Hayvanların görebileceği zararın öngörülerek önlem alınması” koduyla (n = 3) ifade ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları içeren durumları değiştirme ile ilgili olumsuz isteklerini en çok “Ağaçların kesilerek materyal yapılması” koduyla (n = 1) ifade ettikleri görülmüştür.

Çocukların Görsellerde Yer Alan Doğal Çevreye Yönelik Olumsuz Davranışlarla İlgili Algılarına Yönelik Temalar, Kodlar ve Çocukların Örnek İfadeleri

Bu başlık altında okul öncesi dönem çocuklarının resimli öykü kitaplarındaki görsellerde yer alan doğal çevreye yönelik olumsuz davranışlarla ilgili algılarına yönelik temalara, kodlara ve çocukların ifadelerine yer verilmiştir.

Çocukların, görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları fark etme/etmeme durumları ve bu davranışları tanımlamalarına yönelik temalar, kodlar ve çocukların örnek ifadeleri. Çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları fark etme ve tanımlamalarına yönelik algıları değerlendirilmiştir. Çocukların olumsuz davranışları fark etme ile fark etmeme durumlarına ve tanımlarına yönelik tema ile kodlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Çocukların, Görsellerdeki Doğal Çevreyle İlgili Olumsuz Davranışları Fark Etme/Etmeme Durumları ve Bu Davranışları Tanımlamalarına Yönelik Temalar ve Kodlar

Olumsuz Davranışları Fark Etme/Etmeme Durumlarına Yönelik Temalar	Davranışlara Yönelik Kodlar	Çocuklar
Olumsuz Davranış Fark Etme Durumu	Tırnakları/pençeleriyle ağaca zarar vererek tırmanma	Ç1, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç13
	Kelebek yakalama	Ç1, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç11, Ç12, Ç13, Ç14
	Bitkiye zarar verme	Ç2, Ç3, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13, Ç14
Olumsuz Davranış Fark Etmeme Durumu	Ağaca tırmanma	Ç2, Ç10, Ç11, Ç12, Ç14
	Hayvanları takip etme	Ç10
	Hayali canlıya zarar verme	Ç4
	Doğadan besin elde etme	Ç1, Ç2, Ç3, Ç5, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13

Tablo 5 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları fark ederek yaptıkları tanımlamalardan “Tırnakları/pençeleriyle ağaca zarar vererek tırmanma” koduna örnek olarak Ç5, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağaca tırnaklarını batırarak tırmanıyor.”

“Kelebek yakalama” koduna örnek olarak Ç11, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kral ağla kelebek yakalıyor.”

“Bitkiye zarar verme” koduna örnek olarak Ç2, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Oğlan sarmaşığı kesiyor, kız da sarmaşığa bakıyor.”

Tablo 5 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları (ağacın balta ile kesilmesini ve ağaca tırmanırken ağacın kabuğuna tırnaklarla zarar verilmesini) fark etmeyerek yaptıkları tanımlamalardan “Ağaca tırmanma” koduna örnek olarak Ç14, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Elleriyle tırmanarak ayaklarını kaymadan sağlam tutarak ağaca tırmanıyor.”

“Hayvanları takip etme” koduna örnek olarak Ç10, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “İlerde bir tane ayı görmüş oldukları için ilerliyorlarmış.”

“Hayali canlıya zarar verme” koduna örnek olarak Ç4, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Deve balta atıyor.”

“Doğadan besin elde etme” koduna örnek olarak Ç10, görseldeki davranışı tanımlarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Yemek için elma koparmış.”

Tablo 5 değerlendirildiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışı fark etme durumlarını en çok “Kelebek yakalama” (n = 12) ve “Bitkiye zarar verme” (n = 12) kodlarıyla ifade ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışı fark etmeme durumlarını en çok “Doğadan besin elde etme” koduyla (n=12) belirttikleri görülmüştür.

Çocukların, görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışların nedenlerini belirttikleri açıklamalarına yönelik temalar, kodlar ve çocukların örnek ifadeleri. Çocukların, görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışların nedenlerini nasıl açıkladıkları değerlendirilmiştir. Çocukların, davranışların nedenlerini belirttikleri olumsuz ve olumlu açıklamalarına yönelik tema ve kodlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Çocukların, Görsellerdeki Doğal Çevreyle İlgili Olumsuz Davranışların Nedenlerini Belirttikleri Açıklamalarına Yönelik Temalar ve Kodlar

Açıklamalara Yönelik Temalar	Nedenleri Açıklamaya Yönelik Kodlar	Çocuklar
Olumsuz Açıklamalar	Doğanın güzelliğini yok etme	Ç9
	Ağaca zarar verme	Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç5, Ç7, Ç9, Ç10, Ç12, Ç13, Ç14
	Ağaçların dallarındaki yapraklara/meyvelere zarar verme	Ç5, Ç7, Ç14
	Barınma amacıyla ağaçların kesilmesi	Ç8
	Ağacın çok büyümesi nedeniyle kesilmesi	Ç5, Ç9, Ç12
	Yılan avlama	Ç6
	Beslenme gereksinimi için kelebeklere zarar verme	Ç3, Ç6, Ç14
	Zevk için kelebeklere zarar verme	Ç1, Ç4, Ç5, Ç12, Ç13
	Kelebekleri doğadan uzaklaştırma	Ç2, Ç3, Ç11
	Kelebeklerin özgürlüğünü yok etme	Ç5, Ç14
	Kelebekleri öldürme	Ç6, Ç7, Ç8, Ç12
	Doğadan besin elde etme	Ç2, Ç3, Ç4, Ç6, Ç7, Ç8, Ç9, Ç10, Ç11, Ç12, Ç13
Olumlu Açıklamalar	Kelebeği beslemek için tutmaya çalışma	Ç7

Tablo 6 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları fark ederek davranışların nedenlerini belirttikleri olumsuz açıklamalarından “Doğanın güzelliğini yok etme” koduna örnek olarak Ç9, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kral kelebeği yakalayınca orman güzel olmayacak.”

“Ağaca zarar verme” koduna örnek olarak Ç14, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Bu sarmaşıklar hoşuna gidiyordur. Bir an önce çıkabilir, ağacın kenarları soyulup ağaç hasta olabilir.”

“Ağaçların dallarındaki yapraklara/meyvelere zarar verme” koduna örnek olarak Ç7, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağaçlar ölebilir. Yaprakları almamamız gerekebilir. Elmaları almıyoruz. Elmaları alırken yaprakları çekmiş.”

“Barınma amacıyla ağaçların kesilmesi” koduna örnek olarak Ç8, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Çocuk ağacı kesiyor. Ev yapmak için kesiyor. Ağacı sevmiyordur.”

“Ağacın çok büyümesi nedeniyle kesilmesi” koduna örnek olarak Ç9, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Çocuk ağacı kesmeye

çalışıyormuş. Ağaç çok büyümüş. Ne kadar uzamış! Evinin önündeki kapıdan geçmeye çalışıyorlar. Ağaç geçmelerini engelliyordur.”

“Yılan avlama” koduna örnek olarak Ç6, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Pençeleriyle ağaca tırmanıyor belki de yılan avlamak istiyordur.”

“Beslenme gereksinimi için kelebeklere zarar verme” koduna örnek olarak Ç3, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kedi kelebekleri yakalamaya çalışıyor. Birisi geldiği zaman çorba yapmak için yakalamak istiyorlardır.”

“Zevk için kelebeklere zarar verme” koduna örnek olarak Ç12, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kelebekleri yakalıyorlar. Belki onlardan güzel bir süs yapabilirler, duvara da asabilirler.”

“Kelebekleri doğadan uzaklaştırma” koduna örnek olarak Ç11, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kelebekleri doğadan ayırırlar.”

“Kelebeklerin özgürlüğünü yok etme” koduna örnek olarak Ç5, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Belki kelebeği oturma odasına koymak için. Kelebek bir daha özgürce uçamaz.”

“Kelebekleri öldürme” koduna örnek olarak Ç12, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Onlar yaşayamaz ölebilir, hava olmazsa onlar da olmaz.”

Tablo 6 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları (kelebeklerin ağ ile yakalanmasını ve ağacın dallarının çekilmesi ve meyvelerin yere düşürülmesi) fark etmeyerek davranışların nedenlerini belirttikleri olumlu açıklamalarından “Doğadan besin elde etme” koduna örnek olarak Ç11, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Elmaları yıkayıp yemek için topluyor.”

“Kelebeği beslemek için tutmaya çalışma” koduna örnek olarak Ç7, görseldeki davranışın nedenini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kelebeği beslemek için yakalıyor olabilir.”

Tablo 6 değerlendirildiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları olumsuz nedenlerle açıklamalarını en çok “Ağaca zarar verme” koduyla (n = 11) belirttikleri belirlenmiştir. Ayrıca çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları olumlu nedenlerle açıklamalarını en çok “Doğadan besin elde etme” (n = 11) koduyla belirttikleri görülmüştür.

Çocukların, görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları sergileyen karakterlerin yerine kendilerini koyarak gerçekleştirebileceklerini düşündükleri olumlu/olumsuz davranışlara ve nedenlerine yönelik temalar, kodlar ve çocukların örnek ifadeleri. Çocukların, kendilerini görsellerdeki doğal

çevreyle ilgili olumsuz davranışları sergileyen karakterlerin yerine koyduklarında nasıl davranışlar gerçekleştireceklerine yönelik ifadeleri değerlendirilmiştir. Çocukların kendilerini karakterlerin yerine koyduklarında gerçekleştirecekleri olumlu ve olumsuz davranışlarına yönelik tema ve kodlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Çocukların, Görsellerdeki Doğal Çevreyle İlgili Olumsuz Davranışları Sergileyen Karakterlerin Yerine Kendilerini Koyarak Gerçekleştirebileceklerini Düşündükleri Olumlu/Olumsuz Davranışlara ve Nedenlerine Yönelik Temalar ve Kodlar

Davranışlar	Davranışlara Yönelik Temalar	Nedenleri Açıklamaya Yönelik Kodlar	Çocuklar	
Olumlu Davranışlar	Canlılara zarar vermeme	Hayvanları sevmeye	Ç10, Ç4	
		Kelebeklerin yaşam haklarına saygı duyma	Ç3, Ç5, Ç7, Ç8, Ç9, Ç12, Ç14	
		Ağaçların yaşam haklarına saygı duyma	Ç10, Ç13	
		Ağaçların ölmemesini isteme	Ç7	
		Ağaçların doğadaki kritik rolünün farkında olma	Ç2	
		Doğanın güzelliğinin bozulmamasını isteme	Ç11	
		Hayali canlının yere düşmemesini isteme	Ç4	
	Kelebeklere yardım etme	Kelebekleri kurtarmayı isteme	Ç1, Ç2, Ç5, Ç6, Ç7, Ç9	
	Çözüm üretme	Ağaçlara zarar vermemeyi isteme	Kelebeklerin gereksinimlerini karşılama	Ç1, Ç3, Ç4, Ç8, Ç9, Ç12, Ç13, Ç14
			Kelebeklere verilen zararı telafi etme	Ç12
Ağaçları kesme		Kelebeklerin gereksinimlerini karşılama	Ç13	
		Yüksekten korkma	Ç12	
Olumsuz Davranışlar	Ağaçların gelişimine müdahale etme	Ağaçların az büyümelerini isteme	Ç1	
			Ç5, Ç9	

Tablo 7 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları sergileyen karakterlerin yerine kendilerini koyarak gerçekleştirebileceklerini düşündükleri olumlu davranışlardan “Canlılara zarar vermeme”yi, “Hayvanları sevmeye” nedeniyle gerçekleştirmeye ilgili görüşlere örnek

olarak Ç10, şu ifadeyi kullanmıştır: “Hayır hayvanlara hiç zarar vermezdim çünkü hayvanları sevdiğim için. Kucağıma alıp severdim.”

“Canlılara zarar vermeme” davranışını “Kelebeklerin yaşam haklarına saygı duyma” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili görüşlere örnek olarak Ç14, şu ifadeyi kullanmıştır: “Ben kelekleri yakından izledim yakalamazdım çünkü özgürlüğünün gitmesini hiç istemezdim.”

“Canlılara zarar vermeme” davranışını “Ağaçların yaşam haklarına saygı duyma” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili görüşlere örnek olarak Ç10, şu ifadeyi kullanmıştır: “Hayır, ağaca vurmazdım. Ağaç kırılır. Ağaçların yaşamasını isterim.”

“Canlılara zarar vermeme” davranışını “Ağaçların ölmemesini isteme” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili görüşlere örnek olarak Ç7, şu ifadeyi kullanmıştır: “Sadece elmaları alırdım, yaprakları değil. Ağaçlar ölebilir, yaprakları almamız gerekir.”

“Canlılara zarar vermeme” davranışını “Ağaçların doğadaki kritik rolünün farkında olma” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili görüşlere örnek olarak Ç2, şu ifadeyi kullanmıştır: “Hayır, sarmaşığı kesmezdim. Bitkileri kesmememiz gerekir çünkü o zaman nefes almamız zorlaşır. Ağaçlara zarar verilmemesi gerekir.”

“Canlılara zarar vermeme” davranışını “Doğanın güzelliğinin bozulmamasını isteme” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili görüşlere örnek olarak Ç11, şu ifadeyi kullanmıştır: “Kelebeği yakalamazdım çünkü yakalarsak havanın güzelliği kalmaz. Yakalayınca bile yanlış davranış olduğunu öğrenince yakalamazdım.”

“Canlılara zarar vermeme” davranışını “Hayali canlının yere düşmemesini isteme” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili görüşlere örnek olarak Ç4, şu ifadeyi kullanmıştır: “Hayır, sarmaşığı baltayla kesmezdim, o zaman dev yere düşer.”

“Kelebeklere yardım etme” davranışını “Kelebekleri kurtarmayı isteme” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili görüşlere örnek olarak Ç1, şu ifadeyi kullanmıştır: “Kelebeği yakalamazdım, ona bakardım, ona yardım ederdim çünkü kralın elinden kurtulması için.”

“Çözüm üretme” davranışını “Ağaçlara zarar vermemeyi isteme” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili görüşlere örnek olarak Ç12, şu ifadeyi kullanmıştır: “Elmayı daldan çekmezdim, merdivenle çıkardım çünkü çekerse dal kırılır ve ağaç çürüyebilir.”

“Çözüm üretme” davranışını “Kelebeklerin gereksinimlerini karşılama” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili görüşlere örnek olarak Ç12, şu ifadeyi kullanmıştır: “Kelebeği yakalamak yerine onu beslerdim ve hava verirdim.”

“Çözüm üretme” davranışını “Kelebeklere verilen zararı telafi etme” nedeniyle gerçekleştirmeyle ilgili görüşlere örnek olarak Ç13, şu ifadeyi kullanmıştır: “Hayır, ben kelekleri yakalamazdım, iyileştirirdim. Onların yarası olduğunda iyileştirmesek onlar canlı olamaz, ölü olur.”

Tablo 7 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları (ağacın balta ile kesme davranışını) sergileyen karakterlerin yerine kendilerini koyarak gerçekleştirebileceklerini düşündükleri olumsuz davranışlardan “Ağaçları kesme”yi, “Estetik gereksinimlerini karşılama” nedeniyle gerçekleştirmeye ilgili görüşlerine örnek olarak Ç12, şu ifadeyi kullanmıştır: “Fazla büyüyen şeyler evimizin önünü kapatır. Fasulye sığığını keserdim. Evimin camını kapatırsa manzarayı göremem.”

“Ağaçları kesme” davranışını “Yüksekten korkma” nedeniyle gerçekleştirmeye ilgili görüşlere örnek olarak Ç1, şu ifadeyi kullanmıştır: “Kız yüksekten çok korktuğu için sarmaşığı kesmiş. Ben de keserdim.”

“Ağaçların gelişimine müdahale etme” davranışını “Ağaçların az büyümelerini isteme” nedeniyle gerçekleştirmeye ilgili görüşlere örnek olarak Ç5, şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağaç evden bile büyük olmuş, çocuk kesmeye gelmiş. Ben de keserdim.”

Tablo 7 değerlendirildiğinde, çocukların doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları sergileyen karakterlerin yerine kendilerini koyduklarında gerçekleştirecekleri davranışları en çok “Çözüm üretme” temasıyla ve bu davranışın nedenini en çok “Ağaçlara zarar vermemeyi isteme” koduyla (n = 8) ifade ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca çocukların doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları sergileyen karakterlerin yerine kendilerini koyduklarında gerçekleştirecekleri davranışları en çok “Ağaçların gelişimine müdahale etme” temasıyla ve bu davranışların nedenlerini en çok “Ağaçların az büyümelerini isteme” (n = 2) biçiminde belirttikleri görülmüştür.

Çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları içeren durumları değiştirmeye ilişkin olumlu/olumsuz isteklerine yönelik temalar, kodlar ve çocukların örnek ifadeleri. Çocukların, görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları içeren durumları değiştirmeye ilişkin isteklerine yönelik ifadeleri değerlendirilmiştir. Çocukların olumsuz davranışları içeren durumları değiştirme ilgili olumlu ve olumsuz isteklerine yönelik tema ve kodlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Çocukların Görsellerdeki Doğal Çevreyle İlgili Olumsuz Davranışları İçeren Durumları Değiştirmeye İlişkin Olumlu/Olumsuz İsteklerine Yönelik Temalar ve Kodlar

İsteklere Yönelik Temalar	İsteklere Yönelik Kodlar	Çocuklar
Olumlu İstekler	Ağaçlara zarar verilmemesini isteme	Ç2, Ç3, Ç4, Ç7, Ç10, Ç13, Ç12
	Ağaçların dallarındaki yaprakların/meyvelerin zarar görmemesini isteme	Ç2, Ç4, Ç13, Ç14

(devam ediyor)

Tablo 8 (devam)

İsteklere Yönelik Temalar	İsteklere Yönelik Kodlar	Çocuklar
Olumlu İstekler (devam)	Ağaçların zarar görmemesi için çözüm üretme	Ç6, Ç9, Ç12, Ç13, Ç14
	Ağaçların zarar görmesini önleme	Ç7
	Ağaçların yaşam haklarına saygı duyma	Ç10
	Ağaçlara zarar verebilecek materyalleri istememe	Ç2, Ç12
	Özgürlüklerinin kısıtlanmaması/yaşam haklarına saygı duyma adına kelebeklerin yakalanmaması	Ç2, Ç3, Ç4, Ç11, Ç14
	Kelebeklere zarar vermemek için cansız materyalleri kullanma	Ç10
	Kelebeklere zarar gelmemesi için yardım etme	Ç1
	Kelebeklerin zarar görmemesi için çözüm üretme	Ç4, Ç6, Ç9, Ç14
	Kelebeklerin gereksinimlerini karşılama	Ç12
	Kelebeklerin zarar görmemesi için yakalamama	Ç5, Ç12, Ç13
	Kelebeklere zarar gelmemesi için onları koruma	Ç7
	Hayvan sevgisi ve doğanın kuralları nedeniyle kelebeklere zarar vermeme	Ç8

Tablo 8 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları içeren durumları değiştirmeye yönelik olumlu isteklerinden “Ağaçlara zarar verilmemesini isteme” koduna örnek olarak Ç2, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Bitkiyi kesmesini ve baltayı istemesini değiştirdim. Sarmaşığa zarar vermiş oldu.”

“Ağaçların dallarındaki yaprakların/meyvelerin zarar görmemesini isteme” koduna örnek olarak Ç4, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Bir tek elmayı koparırdım. Olgunlaşmamış olanları yere atmazdım, ağaçta bırakırdım.”

“Ağaçların zarar görmemesi için çözüm üretme” koduna örnek olarak Ç6, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Elma dalını çekerse kopabilir. Ölür ağaç. Dalını çekmezdim. Bir büyükten yardım isterdim. Büyük, elmaları toplardı. Ben de sepete koyardım. Yanlış çizmişler.”

“Ağaçların zarar görmesini önleme” koduna örnek olarak Ç7, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Yaprakları almazdım. Sadece elmaları toplardım.”

“Ağaçların yaşam haklarına saygı duyma” koduna örnek olarak Ç10, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Ağaca vurmazdım. Ağaçların yaşamasını isterdim. Ağaç kırılabilir.”

“Ağaçlara zarar verebilecek materyalleri istememe” koduna örnek olarak Ç12, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Fasulye sırığını kesmek için baltayı elime almazdım.”

“Özgürlüklerinin kısıtlanmaması/yaşam haklarına saygı duyma adına kelebeklerin yakalanmaması” koduna örnek olarak Ç11, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kralın kelebek yakalamasını değiştirdim çünkü kelebek yakalarsa kelebekler böyle özgürce uçamazlar.”

“Kelebeklere zarar vermemek için cansız materyalleri kullanma” koduna örnek olarak Ç10, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kralı değiştirmek isterdim. Kelebek yerine başka bir şey yakalamak isterdim çünkü canlıları yakalamazdım, top yakalardım.”

“Kelebeklere zarar gelmemesi için yardım etme” koduna örnek olarak Ç1, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kelebeğe yardım ederdim çünkü kralın elinden gitsin diye, yakalamasını diye. Kelebeği yakalarsa kelebeğe zarar gelir.”

“Kelebeklerin zarar görmemesi için çözüm üretme” koduna örnek olarak Ç14, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kralın elindeki sopayı bırakıp kelebekleri izlemesini isterdim.”

“Kelebeklerin gereksinimlerini karşılama” koduna örnek olarak Ç12, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kelebekleri besler ve onlara hava verirdim. Hava olmazsa ölebilir.”

“Kelebeklerin zarar görmemesi için yakalamama” koduna örnek olarak Ç13, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kralın kelebekleri yakalamamasını isterdim çünkü kelebekler zarar görür.”

“Kelebeklere zarar gelmemesi için onları koruma” koduna örnek olarak Ç7, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Kelebeği kedilerden korurdum.”

“Hayvan sevgisi ve doğanın kuralları nedeniyle kelebeklere zarar vermemeye” koduna örnek olarak Ç8, görüşlerini açıklarken şu ifadeyi kullanmıştır: “Krala ‘Dur!’ derdim. ‘Bu dünyanın bir kuralı var. Kelebeği yakalamak yok. Kedileri sevmek var ve atları da sevmek var.’”

Tablo 8 incelendiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları içeren durumları (kelebeklerin ağ ile yakalanması, ağacın dallarının çekilmesi ve meyvelerin yere düşürülmesi, ağacın balta ile kesilmesi ve ağaca tırmanırken ağacın kabuğuna tırnaklarla zarar verilmesi) değiştirmeye yönelik olumsuz isteğin olmadığı görülmektedir.

Tablo 8 değerlendirildiğinde, çocukların görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları içeren durumları değiştirme ile ilgili olumlu isteklerini en çok “Ağaçlara zarar verilmemesini isteme” koduyla (n = 7) ifade ettikleri belirlenmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonucunda, çocukların çoğunluğunun doğal çevreye yönelik olumlu davranış içeren görsellerdeki bu davranışları fark ederek uygun şekilde betimledikleri ve davranışların gerçekleşme nedenlerini olumlu gerekçelerle açıkladıkları bulunmuştur. Bu sonuca göre, çocukların doğal çevreye yönelik olumlu davranışları tanımlayabildikleri düşünülmektedir. Benzer biçimde Çabuk (2001) tarafından üç-altı yaş grubunda yer alan 200 çocuk ile yapılan araştırmada, çocukların görsellerdeki çevre ile ilgili olumlu davranışları fark ettikleri belirlenmiştir. Beş-altı yaş grubu 40 çocuk ile yürütülen bir başka çalışmada ise çevrenin okul öncesi dönemde, çocukların yaşlarına uygun bir şekilde sunulması durumunda, çevre yanlısı davranışların bilimsel arka planını ve etkilerini anlayabilecekleri bulunmuştur (Kos, Jerman, Anžlovar ve Torkar, 2016).

Çocukların doğal çevreye yönelik olumlu davranış içeren görsellerdeki karakterlerin yerine kendilerini koyarak olumlu davranışlar sergileyeceklerini belirtmeleri araştırmanın bir diğer sonucudur. Fishbein ve Ajzen (1977) tarafından geliştirilen ve Ajzen (1985, 1991) tarafından düzenlenen Planlanmış Davranış Kuramı'na göre, insanların toplumsal davranışları belirli etmenlerden etkilenmektedir. Bir davranışın ortaya çıkmasında davranışa ilişkin amaç öncelikli olarak gerekmektedir. Davranışa yönelik amacı etkileyen faktörler, davranışa yönelik tutum, kişisel normlar ve varsayılan davranış kontrolüdür (akt. Erten, 2002). Araştırmanın bu sonucu düşünüldüğünde, çocukların kendilerini karakterlerin yerine koyduklarında sergileyecekleri olumlu davranışlarla ilgili açıklamalarının kişisel normları, davranışa yönelik amaçları ve davranışa yönelik tutumlarının etkisinde kaldığı düşünülmektedir.

Alanyazında yer alan bazı çalışmalarda da bu araştırmanın sonucu desteklenmektedir. Çabuk, Baş ve Teke'ye (2017b) göre de resimli öykü kitaplarında yer alan görsellerdeki karakterler çocukların yaşamlarında ve çevreyle ilgili davranışlarında önemli bir yere sahiptir. Çocukların çevreyle ilgili öğrenmelerini bu görsellerde yer alan karakterler şekillendirebilir. Karakterler yoluyla gerçekleştirilen bu öğrenmeler, çocukların çevreye yönelik davranışlarını olumlu ya da olumsuz biçimde yönlendirebilir. Benzer şekilde Sever (2003) de çocuk kitaplarındaki kahramanlarla okuyucular arasında güçlü bir ilişki bulunduğunu savunmakta ve çocuk okuyucuların, insanların yaşayabileceği olayları ve sorunlar karşısında geliştirebilecekleri davranışları kahramanlar aracılığıyla öğrendiklerini ileri sürmektedir. Buna paralel olarak resimli öykü kitaplarındaki karakterler, okuyucular üzerinde her zaman psikolojik bir etkiye sahiptir ve çocukların kitaplardaki karakterlerle özdeşim kurmalarını sağlayarak (Doonan, 1993; Meriç, 1987; Zivtçi, 2006) her konuda olduğu gibi onların çevreyle ilgili davranışlara yönelik istekliliklerini de etkileyebilirler.

Araştırmada, çocukların çoğunun görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları içeren durumları değiştirmeye yönelik olumlu isteklerde buldukları da gözlenmiştir. Yardımcı ve Bağcı-Kılıç (2010) da araştırmalarında, çocuklara arzuladıkları çevreye ilişkin sorular sorulduğunda, olumlu çevre algısına yönelik fikirler öne sürdükleri, çocukların çevre algılarının olumlu olduğu, bireylerin zarar verici etkilerinin bulunmadığı bir çevre istedikleri ve genel olarak çevreye ilişkin olumlu isteklerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anasınıfına devam 120 çocukla yapılan bir başka araştırmada da çocukların okul bahçelerinde doğal öğelerin yer almasını istedikleri, çöp gibi olumsuz öğelerin kaldırılmasını ifade ettikleri belirlenerek bu durum, çocukların olumsuz davranışları değiştirmeye yönelik olumlu istekleri olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Kılıç, 2013). Bu araştırmada yer alan çocukların okul öncesi eğitime devam ettikleri anaokulunda, evlerinde ve yaşadıkları yerde doğal çevreyle ilgili olumlu davranışları gözlemleyerek doğal çevreyle ilgili olumlu isteklerde buldukları düşünülmektedir.

Çocukların doğal çevreye yönelik olumsuz davranışları içeren bazı görsellerdeki bu davranışları fark edemeyerek betimleyemedikleri ve bu davranışlar olumsuz olmalarına rağmen, davranışların gerçekleşme nedenlerini de olumlu gerekçelerle açıkladıkları bulunmuştur. Buna karşın, Grodzińska-Jurczak, Stepska, Nieszporek ve Bryda (2006) tarafından altı yaş grubu çocukları ile gerçekleştirilen araştırmanın sonucunda, çocukların çevre ile ilgili uygunsuz davranışları tanımlayabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada yer alan çocukların etkileşim kurdukları yetişkinler tarafından doğal çevreye yönelik olumsuz davranışlara dikkatlerinin çekilmemiş olabileceği ve böylece çocukların bu yönde bir algı geliştirmemiş olabilecekleri düşünülmektedir. Bu durum, çocukların olumsuz davranışların çevreye zarar verebileceğini algılayamamaları ve davranışların yapılabilir olduğunu düşünceleriyle sonuçlanabileceği şekilde değerlendirilmiştir.

Çocukların doğal çevreye yönelik olumsuz davranış içeren görsellerdeki karakterlerin yerine kendilerini koyduklarında olumlu davranışlar sergileyeceklerini ifade ettikleri sonucuna da ulaşılmıştır. Buna ek olarak çocukların çoğunun görsellerdeki doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları içeren durumları değiştirmeye yönelik olumlu isteklerde buldukları da gözlenmiştir. Bu durum, çocukların olumlu davranışlar sergileyeceklerini ifade etmelerinin, onların algılarının olumlu yönde şekillendiğinin bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Konuyla ilgili olarak alanın ileri gelen araştırmacılarından Orr'a (1992) göre, çocukların söyledikleri sözler oldukça önemlidir çünkü doğayla ilgili algılarını göstermekte ve buna bağlı olarak da davranışlarını şekillendirebilmektedir. Buna benzer olarak Xing-min (2014) de olumlu doğal çevre algısının çevreye yönelik davranış üzerinde olumlu etkisi olduğunu savunmaktadır. Aynı zamanda Malkus ve Musser (1997) da çevreye ilgisi yüksek olan bireylerin davranışlarının da daha olumlu olabileceğini ve çevre problemlerini çözmeye daha istekli olabileceklerini ortaya çıkarmıştır. İnsanların çevreye yönelik davranışları ve değerleri Kültürel Kuram kapsamında irdelenebilir. Kültürel Kuram, insanın çevreye ilişkin algıları ve davranışlarıyla çevreyle ilgili problemler arasındaki ilişkileri betimleyici önemli bilgiler vermektedir. Bu teori;

toplumların, çevre ve doğa ile ilgili tüm etkinliklerini incelerken kültürel bakış açılarına odaklanır. Kültürel Kuram'a göre, kişilerin davranışları bakış açılarından etkilenmektedir (Baylan, 2009).

Bu araştırmada genel olarak çocukların görsellerde yer alan olumlu davranışları fark ettikleri, olumlu davranışların nedenlerini olumlu gerekçelerle betimleyebildikleri, karakterlerin yerine kendilerini koyarak olumlu davranışlar sergilemek istedikleri, doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışların gerçekleşme nedenlerini olumsuz açıklamalarla ifade ettikleri, olumsuz davranışları sergileyen karakterlerin yerine kendilerini koyduklarında olumsuz davranışlar yerine olumlu davranışlar sergileyeceklerini belirttikleri ve doğal çevreyle ilgili olumsuz davranışları içeren durumları olumlu yönde değiştirmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Fakat çocukların doğal çevreye yönelik olumsuz davranışları içeren bazı görsellerde ise, bu davranışları fark edemeyerek betimleyemedikleri ve bu davranışlar olumsuz olmalarına karşın, davranışların gerçekleşme nedenlerini de olumlu gerekçelerle açıkladıkları bulunmuştur. Çalışmada yer alan çocukların ifadeleri, çocukların genel olarak çevreye yönelik olumlu algı geliştirdikleri şeklinde yorumlanmıştır. 80 çocuk üzerine yapılan benzer bir araştırmada da çocukların doğaya yönelik algılarının (1) doğanın keyfini çıkarma, (2) doğadaki tüm canlılara yönelik empati, (3) "bir" olma duygusu ve (4) sorumluluk duygusunu içeren olumlu ifadelerle temalandırıldığı belirlenmiştir (Cheng ve Monroe, 2012).

Alanyazın incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarının doğal çevreye yönelik davranışlarla ilgili algılarına yönelik çalışmaların, özellikle Türkiye'de yapılmış olanların sınırlı sayıda olması nedeniyle bu çalışmanın alana önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda okul öncesi dönem çocuklarının doğal çevreye yönelik davranışlarla ilgili algılarının belirlenmesi, erken dönemlerde çocuklara verilecek olan çevre eğitimi programlarının hazırlanması kapsamında yol gösterici olacağından değerli olduğu düşünülmektedir.

Öneriler

Araştırma sonuçları ışığında, doğal çevreye yönelik olarak çocukların olumlu algılar geliştirmelerinin, çocukların çevreye yönelik davranışlarının da olumlu şekillenmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle çocukların olumlu çevre algıları geliştirebilmeleri için erken yaşlardan itibaren çevreye yönelik olumlu davranışları gözlemlenmeleri, çevreyle olumlu ilişkiler geliştirmelerine olanaklar sağlanması, anne-babaların ve öğretmenlerin çevreye yönelik olumlu davranışlarıyla çocuklara örnek olmaları sağlanmalıdır. Ayrıca çocukların doğal çevreye yönelik algıları ile doğal çevreye karşı sergiledikleri davranışlar arasındaki ilişkilerin gözlemlenerek olumlu yönde gelişiminin desteklenmesi, çocukların sıklıkla kullandıkları başta resimli öykü kitapları olmak üzere tüm materyallerin çocukları etkileme özelliği göz önünde bulundurularak yetişkinlerin uygun materyalleri seçme konusunda dikkatli olmaları gerekmektedir.

Bu araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarının doğal çevreye yönelik davranışlarla ilgili algıları belirlenmiştir. Gelecek çalışmalarda, çocukların doğal çevreye yönelik algılarını etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik olarak farklı değişkenlere (çocukların cinsiyetlerine, anne-babaların öğrenim durumlarına vb.) yer verilebilir ve nicel ölçme araçları kullanılarak araştırmalar yapılabilir. Doğal çevreye yönelik davranışlarla ilgili algıları belirlenen çocuklar için uygun çevre eğitimi programları hazırlanabilir ve uygulanabilir.

Kaynakça

- Adams, S., and Savahl, S. (2015). Children's perceptions of the natural environment: A South African perspective. *Children's Geographies*, 13(2), 196-211. doi: 10.1080/14733285.2013.829659
- Anderson, R., and Tate, S. (2014). I like the red plants: Children's perceptions of their local natural environments in Australia and Singapore. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 141(2014), 940-950. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.05.163
- Ayvaz, Z. (1998). Çevre eğitime giriş. *Çevre Eğitimi Merkezi Yayınları*, 3(21), 5-6.
- Bang, M., Medin, D. L., and Atran, S. (2007). Cultural mosaics and mental models of nature. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 104(35), 13868-13874. doi: 10.1073/pnas.0706627104
- Başal, H. A. (2015). *Okul öncesi ve ilkökul çocukları için uygulamalı çevre eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Baylan, E. (2009). Doğaya ilişkin inançlar, kültür ve çevre sorunları arasındaki ilişkilerin kuramsal bağlamda irdelenmesi. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 1(2), 67-74. doi: 10.1501/Csaum_0000000015
- Baymur, F. (1994). *Genel psikoloji*. Ankara: İnkılap Kitabevi.
- Bentley, M. L. (2014). Introduction: Preparing the next generations to face the future. In M. L. Bentley, M. P. Mueller and B. Martin. (Eds.), *Connecting children to nature: Ideas and activities for parents and educators* (pp. 2-16). Bethany, OK: Wood N. Barnes Publishing & Distribution.
- Brawn, G., Collins, J., and Marino, M. L. (1980). *Human perception of the natural environment*. Retrieved from <https://era.library.ualberta.ca/items/10bce68c-3bb1-4022-bc0d-d68adfeb9a2f>
- Bronfenbrenner, U. (1995). Developmental ecology through space and time: A future perspective. In P. Moen, G. H. Elder, Jr., and K. Lüscher (Eds.), *Examining lives in context: Perspectives on the ecology of human development* (pp. 619-647). Washington, DC, US: American Psychological Association.

- Bronfenbrenner, U., and Ceci, S. J. (1994). Nature-nature reconceptualized in developmental perspective: A bioecological model. *Psychological Review*, 101(4), 568-586. doi: 10.1037/0033-295X.101.4.568
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Cheng, J. C. H., and Monroe, M. C. (2012). Connection to nature: Children's affective attitude toward nature. *Environment and Behavior*, 44(1), 31-49. doi: 10.1177/0013916510385082
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni* [Research design]. (S. B. Demir Çev.). Ankara: Eğiten Kitap. (2014)
- Çabuk, B. (2001). *Okulöncesi dönem çocuklarının çevre ile ilgili farkındalık düzeyleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çabuk, B. (2019). Çevre eğitimi. D. Kahrıman-Pamuk (Ed.), *Erken çocukluk döneminde çevre eğitimi ve sürdürülebilirlik* içinde (ss. 1-49). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çabuk, B., Baş, T., and Teke, N. (2017a). Are illustrations and texts in picture storybooks innocent? - Natural environment messages transmitted. In M. Carmo (Ed.), *Education and new developments* (pp. 333-337). Lisbon, Portugal: InScience Press.
- Çabuk, B., Baş, T. ve Teke, N. (2017b). Resimli öykü kitaplarındaki görseller ve metinler masum mu? - İletilen doğal çevre mesajları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(3), 984-1016. doi: 10.14686/buefad.310561
- Demir, E. ve Yalçın, H. (2014). Türkiye'de çevre eğitimi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 7(2), 7-18. <http://www.derleme.gen.tr/index.php/derleme/article/view/239/236> adresinden erişilmiştir.
- Disinger, J. F., and Tomsen, J. L. (1995). Environmental education research news. *The Environmentalist*, 15(1), 3-9. doi: 10.1007/BF01888884
- Doonan, J. (1993). *Looking at pictures in picture books*. Stroud, Glos: Thimble Press.
- Erten, S. (2002). Planlanmış davranış teorisi ile uygulamalı öğretim metodu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19(2), 217-233. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/603325> adresinden erişilmiştir.
- Evans, G. W., Otto, S., and Kaiser, F. G. (2018). Childhood origins of young adult environmental behavior. *Psychological Science*, 29(5), 679-687. doi: 10.1177/0956797617741894

- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., and Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill.
- Grodzińska-Jurczak, M., Stepska, A., Nieszporek, K., and Bryda, G. (2006). Perception of environmental problems among pre-school children in Poland. *International Research in Geographical & Environmental Education*, 15(1), 62-76. doi: 10.2167/irgee187.0
- Güler, T. (2011). Okul öncesi dönemde fen eğitimi. B. Akman, G. Uyanık Balat ve T. Güler (Ed.), *Çevre eğitimi* (ss. 181-200). Ankara: Pegem Akademi.
- Haktanır, G. (2007). Okul öncesi dönemde çevre eğitimi. *Çevre eğitimi içinde* (ss. 11-34). Ankara: Türkiye Çevre Vakfı.
- Hatch, J. A. (2002). *Doing qualitative research in education settings*. New York: Suny Press.
- Ingold, T. (1996). Culture, perception and cognition. In J. Haworth (Ed.), *Psychological research: Innovative methods and strategies* (pp. 99-119). London: Routledge.
- Jensen, A. K., and Olsen, S. B. (2019). Childhood nature experiences and adulthood environmental preferences. *Ecological economics*, 156(2019), 48-56. doi: 10.1016/j.ecolecon.2018.09.011
- Kahn, P. H. (1997). Developmental psychology and the biophilia hypothesis: Children's affiliation with nature. *Developmental Review*, 17(1), 1-61. doi: 10.1006/drev.1996.0430
- Kahriman-Pamuk, D. (2019). Erken çocukluk döneminde çevre eğitimi. D. Kahriman Pamuk (Ed.), *Erken çocukluk döneminde çevre eğitimi ve sürdürülebilirlik içinde* (ss. 51-62). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kallio, H., Pietilä, A. M., Johnson, M., and Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: Developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of advanced nursing*, 72(12), 2954-2965. doi: 10.1111/jan.13031
- Keleş, R. ve Hamamcı, C. (2005). *Çevre politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Keliher, V. (1997) Children's perceptions of nature. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 6(3), 240-243. doi: 10.1080/10382046.1997.9965051
- Kılıç, Z. (2013). *Anasınınına devam eden çocukların okul bahçesinde görmek istedikleri ortam özelliklerinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koçoğlu, E. (2018). Çevre eğitimi. R. Sever ve E. Yalçınkaya (Ed.), *Çevre eğitiminde etkili materyal kullanımı içinde* (ss. 312-331). Ankara: Pegem Akademi.

- Kos, M., Jerman, J., Anžlovar, U., and Torkar, G. (2016). Preschool children's understanding of pro-environmental behaviours: Is it too hard for them? *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(12), 5554-5571. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1115643.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Köşker, N. (2019). Okul öncesi çocuklarında doğa algısı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 294-308. doi: 10.17240/aibuefd.2019.19.43815-443217
- Louv, R. (2005). *Last child in the woods: Saving our kids from nature deficit disorder*. Chapel Hill, NC: Algonquin Books.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. London: The M.I.T. Press.
- Mahidin, A. M. M., and Maulan, S. (2012). Understanding children preferences of natural environment as a start for environmental sustainability. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 38(2012), 324-333. doi: 10.1016/j.sbspro.2012.03.354
- Malkus, A. J., and Musser, L. M. (1997). *Environmental concern in school-age children: Elementary and childhood education*, (ED407099). Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED407099.pdf>
- Meriç, Ç. (1987). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* [Qualitative research a guide to design and implementation]. (S. Turan Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık. (2009)
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi* [Qualitative data analysis: an expanded sourcebook]. (S. Akbaba-Altun ve A. Ersoy, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi. (2013)
- Mohneke, M., Benze, A., and Schlüter, K. (2019). Assessing the "box for small natural scientists" regarding gain of species knowledge of pre-school children. *The Journal of Health, Environment, & Education*, 11, 14-19.
- O'Malley, S. (2015). The relationship between children's perceptions of the natural environment and solving environmental problems. *Policy & Practice: A Development Education Review*, 21, 81-97. Retrieved from <https://www.developmenteducationreview.com/sites/default/files/article-pdfs/O%27Malley21.pdf>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2008). *OECD glossary of statistical terms*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
- Orr, D. (1992). *Ecological literacy: Education and the transition to a postmodern world*. New York: State University of New York Press.

- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. California: Sage Publications.
- Pellier, A. S., Wells, J. A., Abram, N. K., Gaveau, D., and Meijaard, E. (2014). Through the eyes of children: Perceptions of environmental change in tropical forests. *PLoS One*, 9(8), 1-15. doi: 10.1371/journal.pone.0103005
- Quesada-Embid, M. (2004). *Five hundred years on five thousand acres: Human attitudes and land-use at Nassawango Creek*. [Unpublished doctoral dissertation]. The Graduate Faculty of Salisbury University, Salisbury, Maryland.
- Sadafi, N. and Azhdari, L. (2020). Investigating the impact of nature in designing cultural environments for children. *Műszaki és Menedzsment Tudományi Közlemények*, 5(1), 253-266. doi: 10.21791/IJEMS.2020.1.21
- Senemoğlu, N. (2015). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Taşkın, Ö. (2004). *Postmaterialism, new environmental paradigm and ecocentric approach: "A qualitative and quantitative study of environmental attitudes of Turkish senior high school students"* [Unpublished doctoral dissertation]. Indiana University School of Education, Bloomington.
- Teddle, C., and Tashakkori, A. (2015). *Karma yöntem araştırmalarının temelleri* [Foundations of mixed methods research]. (Y. Dede ve S. B. Demir Çev. Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık. (2009)
- Wilson, E. O. (1993). Biophilia and the conservation ethic. In S. R. Kellert and E. O. Wilson (Eds.), *The biophilia hypothesis* (pp. 249-257). Washington, DC: Island Press.
- Xing-min, S. H. I. (2014). Willingness of environmental behavior and its influencing factors in coal mine area. *Soft Science*, 1, 1-22. Retrieved from http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTotal-XUXI201401022.htm
- Yardımcı, E., and Bağcı-Kılıç, G. (2010). Children's views of environment and environmental problems. *İlköğretim Online*, 9(3), 1122-1136. Retrieved from <http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/1746/1582>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zivtçi, F. (2006). Çocuk kitaplarında kahramanın yeri ve önemi. S. Sever (Ed.), 2. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu* içinde (ss. 245-247). Ankara: Ankara Üniversitesi.

Etik Kurul Kararı

Bu araştırma 01.01.2020 tarihinden önce yapıldığı için etik kurul kararı zorunluluğu taşımamaktadır.

Children's Perceptions of Natural Environment Behaviours in Books¹

ARTICLE TYPE	Received Date	Accepted Date	Published Date
Research Article	01.30.2020	10.06.2020	10.13.2020

Burcu Çabuk ²
Ankara University

Nergiz Teke ³ and **Tuğba Baş** ⁴
Bartın University

Abstract

The aim of this case study, which is one of the qualitative research methods, is to examine the perceptions of preschool children regarding the behaviours related to the natural environment in the illustrations of the storybooks. The research group consists of fourteen children who are five-year-olds in a kindergarten, which is determined by convenience sampling. In the study, semi-structured interviews were made with the children, and the statements of the children were recorded by identifying the illustrations containing four positive behaviours and four negative behaviours related to the natural environment. The analyses were made with inductive content analysis and the perceptions of children about behaviours related to the natural environment were categorized. Within the scope of this research, necessary validity and reliability studies were carried out. It was found that the majority of children, by noticing these behaviours in the images containing positive behaviours towards the natural environment, properly described and explained the reasons for the behaviours for positive reasons. It was determined that children could not notice the negative behaviours towards the natural environment in some illustrations, and they explained these negative behaviours with positive reasons. In light of the research results, suggestions were given to adults to be careful about choosing appropriate books, considering that the picture storybooks may steer the children's behaviours.

Keywords: Storybook, illustration, child, environment, behaviour, perception.

The Ethical Committee Approval: Since this research was conducted before 01.01.2020, it does not require an ethics committee decision.

¹This article was presented at the II. International Limitless Education and Research Symposium held on April 26-28, 2018.

²*Corresponding Author:* Assist. Prof., Faculty of Educational Sciences, Department of Elementary Education, E-mail: cabuk@education.ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1166-9773>

³Res. Assist., Faculty of Education, Department of Elementary Education, E-mail: nteke@bartin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7281-7509>

⁴Res. Assist., Faculty of Education, Department of Elementary Education, E-mail: tbas@bartin.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1093-2445>

Purpose and Significance

Individuals take the stimuli about the environment in which they live and make sense in their minds and then transfer these meanings to the stimuli they encounter. As a result of the perceptual and intellectual development of the individual, he/she is also developed cognitively. Cognitive development helps him/her comprehend social values (Haktanır, 2007). Perception, in this case, involves direct sensory experiences of individuals in the environment over a certain period of time. The perception of the environment depends not only on the physical, interpersonal and cultural aspects of the environment, but also on the characteristics of the individual such as needs, actions, motives and cognitive processes (Brawn, Collins and Marino, 1980). Environmental perception shapes people's relationships with the environment (Quesada-Embid, 2004). It is thought that individuals' positive perception development will cause positive reflections in the future and cause positive changes towards nature (Bentley, 2014). The individual is not only the person who observes and reacts to the environment but also the person who affects the environment (Brawn et al., 1980).

Individuals' actions need to be supported in developing a positive perception from preschool years, as they shape their experiences and future behaviours as well as regulating the environment. Understanding how children perceive the natural environment can help adults actively raise environmentally sensitive children at an early age and provide meaningful learning experiences (Keliher, 1997). The child's perception of natural environment consists of variables such as transfers from his/her family and the culture he lives in, level of education and individual characteristics (Bang, Medin and Atran, 2007). According to the Ecological Systems Theory of Bronfenbrenner (1995), a child's development takes place through the relationships of the child with the physical, cultural and social environment and is based on the behaviours that take place in these environments (Bronfenbrenner and Ceci, 1994). Materials such as mass media, toys and picture storybooks that children interact with are among the determining factors in the formation of children's perceptions of the natural environment (Pellier, Wells, Abram, Gaveau and Meijaard, 2014). Illustrated storybooks prepared for preschool children are important in the formation of children's natural environmental perceptions, because they contain positive/negative behaviours towards the natural environment, either consciously or unconsciously.

In this context, the aim of the research is to examine the perceptions of preschool children regarding the behaviours related to the natural environment in the illustrations of storybooks. Within the scope of this general purpose, the following research questions have been searched:

1. What are the perceptions of preschool children about the positive behaviours towards the natural environment in the illustrations of storybooks?
2. What are the perceptions of preschool children about the negative behaviours towards the natural environment in the illustrations of storybooks?

Method

This intrinsic case study, which is one of the qualitative research methods, was carried out with fourteen five-year-old children, eight girls and six boys; who continue preschool education in the same classroom. (The children participating in the study were coded as Ç1-Ç14.) Since this research was conducted before 01.01.2020, it does not require an ethics committee decision.

The research group was determined through typical case sampling from purposive sampling methods. In this study, as it is suggested by Merriam (trans. 2013), triangulation, participant verification, adequate and appropriate participation in the data collection stage, expert review/evaluation, auditing technique, rich and intensive identification and maximum diversity strategies were used to ensure validity and reliability of the study.

The research was carried out by using semi-structured interviews. In order to collect data, by using the illustrations in eight picture storybooks (coded as G1-G8). There were four illustrations related with positive behaviours and four illustrations related with negative behaviours towards the natural environment. Three experts from the field gave opinions and after that, necessary arrangements were made. Semi-structured interviews were recorded and after analysing the children's statements, data were analysed using content analysis.

Results

In this section, the themes and the expressions of the children regarding the perceptions of the preschool children about the positive / negative behaviours towards the natural environment in the images in the illustrated storybooks are presented.

As an example of the theme of “renovating nature”, one of the definitions that children make by noticing the positive behaviours related to the natural environment in the illustrations, Ç5 used the following expression when describing the behaviour in the illustration: “They replace the old trees with new trees.” As an example of the theme of “removing the tree” when children did not realize the positive behaviours related to the natural environment in the illustrations (planting trees and rescuing animals from the bushes), Ç13 used the following expression in describing the behaviour in the illustration: “The elephant dug up the tree, and took it.”

As an example of the theme of “cleaning the nature” from the positive explanations of the positive behaviours of the children regarding the natural environment in the illustrations, Ç11 used the following statement when explaining the reason for the behaviour in the illustration: “To keep it clean in the spring, so that the environment is clean and not harmful to the environment.” As an example of understanding positive natural environmental behaviour (planting a tree) wrong and giving negative explanations of the theme of “plucking plants to keep nature clean”, Ç4 used the following expression while explaining the reason for the behaviour in the visual: “If they don’t do these things, the world will be dirty.”

As an example of the definitions children make by noticing the negative behaviours about the natural environment in the illustration related with the theme of “sticking his nails by harming the tree”, Ç5 used the following expression when describing the behaviour in the illustration: “He is climbing the tree by sticking his nails.” As an example of the definitions children make by not noticing the negative behaviours about the natural environment in the illustration (cutting the tree with an ax and damaging the tree bark with nails while climbing the tree) related with the “climbing tree” theme, Ç14 used the following expression to describe the behaviour in the visual: “He is climbing the tree with his hands and keeping his feet intact without slipping.”

As an example of the opinions regarding the realization of the behaviour of “not harming the living creatures” due to the positive behaviours that children think they can perform by replacing the characters who display negative behaviours related to the natural environment in the illustrations, Ç14 used the following expression: “I would watch the butterflies closely, I wouldn't catch them because I would never want their freedom to go away.” As an example of the opinions about performing “cutting trees” due to “meeting the aesthetic needs” of the negative behaviours that children think they can perform by replacing the characters who exhibit negative behaviours (the cutting behaviour of the tree with the ax) in the illustration, Ç12 used the following statement: “Over-growing things block our house. I would cut the bean pole. I can't see the view if he closes my house window.”

Discussion and Conclusions

In this study, in general, “the children spotted positive natural environmental behaviours in the illustrations”, “they described the reasons for positive natural environmental behaviours with positive reasons”, “they explained that they would display positive behaviours by replacing themselves with the characters”, “they expressed negative reasons for the occurrence of negative behaviours related to the natural environment”, “they expressed that they will display positive behaviours instead of negative behaviours when they replace themselves with the characters” and “they wanted to change the situations involving negative behaviours related to the natural environment in a positive way”. However, in some illustrations involving the negative behaviours towards the natural environment, it was found out that they were unable to notice these behaviours and describe them and although these behaviours were negative, they explained the reasons for the behaviours with positive reasons.

As a result of the research; it was found that the majority of children, by noticing these behaviours in illustrations containing positive behaviour towards the natural environment, described them properly and explaining the reasons for the behaviours for positive reasons. According to this result, children are thought to be able to define positive behaviours towards the natural environment. Similarly, in the study conducted by Çabuk (2001) with 200 children in the three-six age group, it was determined that the children realized the positive behaviours related to the environment in the visuals.

It was found out that children could not notice these behaviours in some illustrations containing negative behaviours towards the natural environment, and although these behaviours were negative, they explained the reasons for the behaviours with positive reasons. However, as a result of the research carried out by Grodzińska-Jurczak, Stepska, Nieszporek and Bryda (2006) with 6-year-old children, it was concluded that children were able to identify inappropriate environmental behaviour. It was evaluated that children could not perceive that negative behaviours could harm the environment and think that behaviours were feasible.

It is concluded that children express that they will display positive behaviours when they substitute the characters in the illustrations containing negative behaviours towards the natural environment. In addition, it has been observed that most of the children make positive requests to change situations involving negative behaviours related to the natural environment in the illustrations. This situation is interpreted as an indication that children's expressions that they will display positive behaviours and their perceptions are shaped in a positive way. According to Orr (1992), one of the prominent researchers in the field, the words of the children are very important because they show their perceptions about nature and can shape their behaviour accordingly. At the same time, Malkus and Musser (1997) revealed that children with high environmental interest might have more attitudes that are positive and may be more willing to solve environmental problems.

The Ethical Committee Approval

Since this research was conducted before 01.01.2020, it does not require an ethics committee decision.